

Сергій ГАЛЬЧАК
Василь ПАЛАМАРЧУК

ОРЛЯТА
З «БУРАНОВОГО ГНІЗДА»
(Жартома і всерйоз)

Вінниця
2017

УДК

Сергій Гальчак, Василь Паламарчук. Орлята з «Буранового гнізда» (Жартома і всерйоз). – Вінниця: ПП Балюк І. Б., 2017. – 96 с.

Гумористично-ділове видання **присвячене півстолітній дружбі** провідних журналістів Вінниччини **Василя Паламарчука** – заслуженого журналіста України, голови правління Вінницької обласної організації Національної спілки журналістів України, колишнього редактора обласної газети «Вінниччина» та галузевої багатотиражки «Хімік», власного кореспондента «Робітничої газети», завідувача відділу літинської райгазети «Радянське життя», начальника управління по пресі Вінницької облдержадміністрації, лауреата літературної премії ім. М. Стельмаха, численних журналістських відзнак, та **Сергія Гальчака** – доктора історичних наук, професора кафедри журналістики, реклами та зв'язків із громадськістю Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського, члена-кореспондента Української академії історичних наук, керівника Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті ім. І. Огієнка, першого заступника голови правління Вінницької обласної організації Національної спілки журналістів України, голови правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, заступника голови Вінницької обласної організації Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, заслуженого працівника культури України, почесного краєзнавця України, колишнього редактора погребіщенської райгазети «Колос», обласного тижневика «Камертон-ікс», заступника редактора газети «Земля Подільська», завідувача відділу газет «Радянське життя» (сmt Літин), «Комсомольське плем'я» (м. Вінниця), завідувача відділу по зв'язках із засобами масової інформації Вінницької обласної ради, директора Державного архіву Вінницької області, лауреата численних журналістських відзнак.

ISBN

ВІД АВТОРІВ

Біографи повідують, що один із нас, Василь Миколайович Паламарчук, народився 18 лютого 1944 року на хуторі Гончариха Старосинявського району Хмельницької області. Дитинство провів у сусідньому Хмельницькому районі Вінниччини, на берегах мальовничої річки Сниводи, про яку так мило, поетично й захоплююче писав:

«Снивода, Сни-Вода, вода, як сни... Вслухаюся в два акорди слова – спокійну мелодію мого дитинства. Тільки мудрець, зачарований тихоплинною красою, у натхненні міг видихнути пісенне двослово. І навіки приросло воно до річки, народною пам'яттю увічнілося.

Голуба жилко рідного Поділля, знають про тебе хіба що мої земляки. На твоїх розлогих, росяних берегах пізнавали ми світ, добро і зло. Хтось виріс на Дніпрі, хтось на Десні, Дністрі і щасливий тим. Ми ж виходили в дорогу від Сниводи. Нам вистачало твоєї води, трав, риби, співу птаства. Спасибі тобі, річечко, за щедрість. На твоїх берегах батьки нарізали торфу і взимку обігрівали оселі, варили немудру селянську їжу; ми ціле літо випасали корів і самі часто підпасалися, скубаючи щавель, шукаючи гнізда джмелів, їхній мед в маленьких земляних глечиках...

Траплялося, що ми заночувували біля Сниводи і дідового вогнища. Горілиць надивлялися на зірки. Кожний шукав на небі свою, думав про незбагнений великий світ. Ніде в житті я так міцно не спав. Недарама – Снивода...»

Юність провів у Літині, звідки й пролягла дорога у велику журналістику.

Сергій Дмитрович Гальчак народився 9 лютого 1949 року в с. Сосни Літинського району Вінницької області. Дитинство провів у рідному селі, що розташоване на березі не менш мальовничого Згару, щедро увінчаного коралями часу – поселен-

нями трипільської та черняхівської археологічних культур, древніми городищами, що ще й досі дихають своїми нерозгаданими таємницями. Можливо, саме через це у Сергія Дмитровича крім журналістики проявився ще й професійний інтерес до вивчення минулого рідного краю, історії України.

Юність теж провів у Соснах та Літині, де разом із Василем Миколайовичем Паламарчуком розпочав трудовий шлях у редакції районної газети «Радянське життя». Тоді обидва й познайомилися, подружили. Сталося це навесні 1967 року, коли у відновленому Літинському районі почав видаватися власний часопис.

Відтоді пройшло півстоліття. А дружба ставала все міцнішою. За цей час завжди підставляли один одному плече, щиро раділи здобутим успіхам, ділили гіркоту невдач й, на диво заздрісникам, жодного разу не посварилися. Отак-то! І не збираємося! Отож привітайте нас із цим своєрідним ювілеєм, шановні читачі, та переймайте, як колись казали, «передовий досвід». Дуже хочемо, щоб цим шляхом йшли наші діти, внуки. Та й політикам слід зрозуміти, що набагато краще, комфортніше жити у мирі та злагоді, ніж у постійних конфліктах, а то й збройних протистояннях. Беріть приклад із нас! Не пожалкуєте...

Вилетіли ж ми усі із «Буранового гнізда» – так ще й досі жартома називаємо початковий склад редакції «Радянського життя», що сформувався під кінець 60-х років минулого століття. Не без гордості констатуємо, що більшість тодішніх «орлят» згодом стали відомими особистостями.

Сприяв (або ж не заважав) нашому становленню, звісно, Іван Онуфрійович Буран – уродженець с. Іскриня Літинського району.

Власну трудову діяльність він розпочав вісімнадцятирічним юнаком учителем у Краснодарському краї, в селі Ново-Атинка. Через три роки повернувся на малу батьківщину і ще рік працював учителем семирічної школи в с. Дашківцях. Потім педагогічну працю на два роки перервала служба в Червоній армії, а

коли розпочалася Друга світова війна і ворог ступив на нашу землю, з перших днів відправився на фронт. За мужність і героїзм старший лейтенант Буран нагороджений орденами та медалями. Відзначився й іншим героїчним вчинком, який відіграв особливу роль у його житті і про який окрема розповідь у цій книзі.

Після демобілізації в листопаді 1945 р. очолив редакційний колектив літинської районної газети «Колективіст», що пізніше стала називатися «Радянським життям», пропрацювавши редактором впродовж 28-и років.

Його заступником був Микола Михайлович Маковійчук – людина добра, трудолюбива, відповідальна, скрупульозна, скромна, економна (часом навіть надміру), яка сповна володіла організаторським талантом і не раз, не два впевнено несла на своїх плечах весь організаційно-адміністративний тягар редакційних буднів.

Відповідальним секретарем, тобто своєрідним начальником штабу редакції, був Василь Степанович Лаврівський – справжній майстер сатиричного слова. Гострого і дошкульного, викривального і дієвого, без якого фейлетон – не фейлетон, сатира – не сатира (для прикладу, згадаймо, бодай, фейлетон про літинських курокрадів, яким після виступу газети довелося терміново залишати Літин).

Звичайно, творити сатиру вкрай нелегко. Тому не рідкістю були ситуації, коли десь о 12-й годині ночі біля робочого стола, за яким сидів Василь Степанович і народжував чергове речення ще недописаного твору, стояла із шрифтом у руках верстальниця Марія Косицька, яка оперативно складала із часток свинцю фрагмент тексту і, створивши гранку, відносила набране в друкарню. Василь Степанович у цей час продовжував натхненно думати над народжуваним текстом, ретельно зважуючи кожне слово, та наклеювати роздруківки гранок на аркуш ще незавершеного макету. Халтурити ніколи не вмів. Недарма ж – Лаврівський!

Винятковою працюючістю та творчою обдарованістю відзначався завідувач відділу Михайло Михайлович Дахновський, який у плані продуктування газетного матеріалу не мав собі рівних у редакції. До того ж матеріалу не сірого чи казенного, а такого, яким захоплювалися усі читачі. Тому кожен із молодших колег вважав за честь повчитися журналістської майстерності саме у нього.

Від зорі до зорі намагався працювати літпрацівник Дмитро Олексійович Шугайло. Як те сонце, яке від світанку до вечірньої зорі оглядає рідну землю, так і він своєю активністю прагнув озирнути весь район. Зранку міг бути на фермі в одному селі, потім – на хвилику зазирнути в редакцію, а надвечір – ходити полями, що розлого розкинулись у зовсім іншій частині району, беручи інтерв'ю в стомлених трактористів чи ланкових.

Мав він дуже «сяючий» псевдонім – Д. Зоринецький. І не спроста, адже народився у самих Зоринцях сусіднього Жмеринського району.

Щодня долала вранці майже 20-кілометрову віддаль від села Лукашівки до Літина, і навпаки у вечірню пору, Людмила Півторак (Площанська). Але ніколи не скаржилася на втому. Навпаки, щоденні мандрівки лише додавали їй творчого натхнення, тому написане нею зажди було колоритним та цікавим.

Із протилежного кінця району (із с. Дяківець) доїждав на роботу майбутній кандидат історичних наук, редактор вінницької районки «Колгоспна зоря» та обласної газети «Подолія», заслужений журналіст України Володимир Вікторович Климчук, підкреслюючи своєю наполегливістю, що талановиті дяківчани – це не тільки Михайло Стельмах, Олександр Реєнт чи Наталія Димкова.

Ще більшу відстань доводилося долати Борису Йосиповичу Сулімі, який добирався на роботу із самісінької Вінниці, а отже, постійно недосипав, бо ж щоденно змушений був на годину-дві раніше за інших вставати та, нерідко, не снідавши, на автобусну станцію поспіхом летіти.

Активно відшліфовував майбутні редакторські навички не менш наполегливий Павло Андрійович Околюдько, який, врешті, домогся свого – з часом очолив редакційний колектив хмільницької райгазети.

Домігся свого й вольовий, талановитий, винятково дисциплінований Анатолій Григорович Гончар, ставши, врешті, військовим кореспондентом, армійським полковником, заслуженим журналістом України, почесним громадянином рідного Селища, автором десятків цікавих книг.

Не могло «Радянське життя» й дня прожити без фотосвітлин Івана Гавриловича Величка, як і без друкованої продукції секретар-друкарки Лідії Іванівни Лаврівської (дружини Василя Степановича), без коректури Надії Дмитрівни Заїки, а весь редакційний колектив – без зарплатні, зебепеченням якою займалася бухгалтер Наталія Миколаївна Палій, без послуг (особливо Іван Онуфрійович Буран) редакційного водія Павла Івановича Лисецького.

Старанною, працювитою була редактор районного радіомовлення Людмила Олександрівна Смірнова. Нерідко їй доводилося не лише готувати радіопередачі, бути диктором, а й волочити за собою майже пудовий магнітофон та сумку із плівками, бігти то на пошту, де була студія, то в редакцію, щоб підготувати до ефіру черговий матеріал, потім – знову на студію, щоб, врешті, бути почутою людьми...

Звичайно, крім творчого натхнення та працювитості, кожен із нас мав і певні вади, які інколи призводили до курйозних ситуацій, про які згадками у гумористичному ключі починається, власне, ця книга.

І тут нічого дивного – навіть наше світле сонечко, без якого не існувало б життя на Землі, й те не без плям! А ми ж – журналісти. Люди переднього краю, яких буремний вихор редакційних буднів то возносив на вершини Олімпу, то жбурляв до самісінького його підніжжя.

Нерідко зловісну роль стосовно нас, особливо сатирика Василя Степановича Лаврівського чи фотокора Івана Гавриловича Величка, відігравала надмірна гостинність, яку проявляли керівники деяких господарств, довідавшись, що редакційний працівник їде до них за критичним матеріалом, після публікації якого їм доведеться побувати на засіданні бюро райкому партії, отримати догану чи навіть позбутися посади. Тоді, з метою самозбереження, ледь не хлібом-сіллю зустрічали їх. Але найголовніше – обов'язково запрошували до столу, пропонували випити «на здоров'я» чарчину, другу, третю. Відмовити такій «гостинності» не кожен міг, бо ж тост проголошували люди праці, творці суспільного достатку!.. Потім щедрі господарі, яких тогочасна реальність та обставини змушували вчиняти саме так, намагалися непомітно забрати блокнот із зробленими записами, зіпсувати фотоапарат. За таких обставин редакційне завдання залишалось невиконаним – нелегка ж ти, журналістська доле!..

А взагалі, без пригод, без курйозів, без екстриму журналістське життя – не життя! Як і без творчості та посмішки!

Розділ перший

**ОСЬ ТАК МИ!
АБО Ж
У ЖИТТІ, ЯК НА ДОВГІЙ НИВІ...**

(Спогади не без гумору, самокритики та посмішки)

«ОСТАП» І СЕРГІЙ

Він не влився, а увірвався в редакцію – з молодечим максималізмом, десятирічкою за плечима, лантухом амбіційних творчих задумів і своїм малюнком, на якому був зображений кіоск і біля нього стояла довга черга, наче б то люд зібрався за дефіцитними килимами, кришталем або ж телевізорами. Юнака зовсім не цікавили оті побутові дрібнички. Він при першій зустрічі із редактором, коментуючи малюнок, пояснив, що такий читацький інтерес до «Радянського життя» буде, коли в газеті заведуть літературну сторінку. Збентежений Іван Онуфрійович Буран слухав юнака, наче прибульця з космосу. А той фонтанував творчими ідеями. Керманіч дивувався і десь в глибині душі радів, що з'являються в редакції такі люди. Він також скептично посміхався, бо знав, що від нього вимагає райком партії. А це, в першу чергу, – розгортання соціалістичного змагання, зведень про надії, позитивних і негативних публікацій про вивезення на поля гною, нарисів про доярок, свинарок, ланкових, механізаторів... А тут – літературна сторінка! Засміють, та й годі. А то ще й на бюро райкому потягнуть і всиплять під зав'язку. Недарма ж сам Іван Онуфрійович розповідав бувальщину: стоїть стривожений чоловік перед дверима райкому, підходить його товариш і питає: «Чого тут торчиш?» і чує у відповідь: «Слухати будуть».

- Ти, що – Магомаєв, Зикіна, Гнатюк? Не будуть тебе слухати, а будуть з'їдати...

Але ж в редакції – тотальний дефіцит кадрів. А тут – явно майбутній журналіст. Подумав: іди, працюй, юначе. Життя поставить тебе на правильні рейки соціалістичного реалізму і через рік каторжної роботи в редакції твій романтизм розвіється, як вранішній туман у літню пору.

Помилився Івана Онуфрійович. Ой, як ще й помилився! Він думав, що Сергій Гальчак швидко навчиться писати кореспонденції з підзаголовками «Більше гною – до свят», «На перед-

святковій вахті Марфа Нещасна», «У свинарки Наді народилося двадцять поросят»... Добре, що хоч минули часи, коли газета рясніла заголовками «Осолинські опортуністи зривають посівну», «До кінця розтрошити куркульський саботаж» або ж – «Жіноцтво Літинщини – ворушиться». Не знав досвідчений редактор, що творчий запал Сергія Гальчака не згасне і принесе йому чимало клопотів, а також радості.

Якби ж то новими ідеями марив один Сергій. В редакції спонтанно зібрався колектив, готовий творити найкращу «районку». В більшості не вистачало досвіду, але то було не бідую, а навіть деякою перевагою – не нахапалися «штампів».

Сергій відразу відзначився своєю неординарністю – завів стінну газету «ОСТАП». Аббревіатура розшифровувалася просто: «Орган справедливої, товариської, антипасивної прочуханки». Там, де мали висіти оголошення про наші догани та недолугі матеріали, висіла стіннівка, дошкульніша за всілякі офіційні покарання. Нам брак досвіду заміняв ентузіазм, бажання написати так, щоб читачі «ахнули», а маститі колеги – Василь Лаврівський, Михайло Дахновський похвалили і прийняли до свого творчого братства. Але воно так зопалу не виходило. Скажімо, поїхав в колгосп, зайшов на ферму, поговорив з людьми, взяв в конторі цифри – і мчиш у редакцію. Сидиш, мучишся, а воно виходить сухо, нецікаво, зовсім не так, як фейлетони Василя Лаврівського, або ж соковиті розповіді про людей Михайла Дахновського. Приглядалися, читали інші газети, самі пробували писати до «Вінницької правди», «Комсомольського племені». Публікації в цих солідних виданнях додавали нам в очах колег певної ваги, можна сказати, – респекти.

Але ж то з часом. Не забуду прикрого, навіть анекдотичного, випадку з однією моєю публікацією.

Транспорту тоді в редакції не було, автобуси в села ходили рідко. Ото береш «ноги на плечі» – і у відрядження. Одного разу, коли ще півні не розпівали весняний ранок, я вже крокував солдатським кроком від Літина до Брусленова – йшов за репор-

тажем про сівбу цукрових буряків. Знайшов потрібне мені поле, попросив сівачів, щоб дозволили стати поруч з ними на підніжці сівалки (журналіст міняє професію). Проїхавши кілька гінок у неймовірній куряві, зійшов з агрегату закіптюжений, але гордий собою. Справу цю добре знав, бо ж до армії сам працював трактористом.

Згодом була розмова із агрономом брусленівського радгоспу. Назад по дорозі продумав, як почну репортаж, яку дам кульмінацію та ефектну кінцівку. Зайшов, не гаючись, у редакцію і швидко виклав продумане на папері, порадів, що на цей раз вийшло, якщо не талановито, то на рівні.

Яким же було моє здивування, а потім – миттєва образа, коли після публікації вистражданий ногами та головою матеріал, опинився на «шпальтах» «ОСТАПА».

- Несправедливо, хто посмів? – вкрай переповнився незадоволенням.

Винуватцем міг бути тільки «головний» редактор «ОСТАПА» Сергій Гальчак. Однак швидко мій гнівний запал остудив Василь Лаврівський: «Репортаж справді вдалий, без «води», тобто без пустопорожніх слів. Але подивися якого «ляпа» ти допустив і показав мені фразу із прямої мови з агрономом. А там було чорним по білому: **«Чому не вносите пташиний послід у рядки, – запитую агронома Курочку»**. Оце так прізвище, оце так підвело. Нічого іншого не залишалось, як заспокоїтися і посміятися над собою – вірні ліки від зазнайства і стимул для подальшого самовдосконалення.

Не я один потрапляв до «ОСТАПА». Найбільше потерпав Борис Сулима. Районку я порівнював з ненажерливою коровою, якій кожний день потрібно давати їсти. А в нашому випадку – заповнити її шпальти рядками. Це явище в редакції називали «строчкогонством». Якщо хлопці так-сяк справлялися з подачею потрібної кількості публікацій, то майже двометровий Б. Сулима «ганебно» відставав. А тому в «ОСТАПІ» часто з'являвся невеличкий стовпчик з цифрою його невиконаної норми рядків, а по-

руч – стовпчик передовика «строчкогонства», який подає руку відстаючому.

Не редактор, не заступник, а самі працівники, жартуючи, не дозволяли «душі лінуватися».

«Удостоїлася честі» потрапити на шпальта «ОСТАПА» навіть працювала редактор районного радіомовлення Людмила Смірнова. За озвучення інформаційних добірок, опублікованих у «Радянському житті», їй було присвячено дружній шарж:

«Будь ласка! Пам'ятайте всі!

Я – не якесь там БіБіСі.

Передаю у передачах,

Те, що в районці люди бачать».

Коли ж виходив черговий матеріал Сергія Гальчака, то він розгортав районку, ставав на видному місці і врочистим голосом промовляв, щоб усі чули: **«Сьогодні є що читати!»** У тих словах була і гордість, і самоіронія, а ми були раді за свого товариша, бо ж усі в редакції любили наймолодшого, завзятого, щирого і, на диво, неконфліктного працівника, який в лиху годину підтримає, а в разі успіху, ніколи не позаздрить. Особлива любов до Сергія була у Василя Лаврівського, який через свою пристрасть до оковитої, часто страждав від безгрошів'я. Непитущий холостяк С. Гальчак, який хмелів від стакана пива, завжди мав у запасі карбованець-другий.

Сергій таки добився, що поруч із переможними реляціями про рекорди із вивезенням органічних добрив на поля, репортажами про великі і низькі надої, накопані і вивезені цукрові буряки, знайшлося місце і літературній сторінці із колоритною назвою «Вишиванка». Тут друкувалися місцеві «генії», «почаркуючі», помилився – початкуючі поети і прозаїки, які тісно гуртувалися біля свого кумира С. Гальчака.

Але про свою роль на ниві української прози і поезії краще розповість колишній юний максималіст із «горящим взором», а тепер професор, доктор історичних наук, член-кореспондент Української академії історичних наук, заслужений працівник куль-

тури України (якщо перераховувати всі його «регалії», то й сторінки не вистачить), автор сотень наукових публікацій, численних монографій, десятків книг, в тому числі й про своє село Сосни Літинського району, Сергій Дмитрович Гальчак. Як естафетну паличку, передаю йому ручку... Так захопився милими спогадами зрілої юності, що забув – сьогодні не 60-ті роки минулого століття. Солідний науковець Сергій Дмитрович сьогодні більше послуговується комп'ютером. Отже, комп'ютерну «партитуру» тобі в руки.

Поважаю, захоплююся твоїм «трудоголізмом», талантом науковця і не меншим – уміти так приязно і безконфліктно товаристувати, мій давній півстолітній друже, **Сергійку**.

Твій друг – **Вася!**

ЯК ВАСИЛЬ ПАЛАМАРЧУК ЧЕМпіОНОМ СТАВ

Перш, як повідати про «Вишиванку», згадаю дещо інше...

Мабуть, так Всевишнім влаштовано, що той, хто не боїться працювати вночі, стає великою людиною. Згадаймо для прикладу хоча б Валентина Пікуля та героїв його творів. Усе найкраще зі своєї творчої спадщини він написав у нічну пору, коли взимку разом із віхолою ходить сон біля вікон, навесні не вгавають особливо дзвінки на Поділлі солов'ї, що «б'ють піснями в груди», як любить стверджувати, теж піснею, в колі друзів шановний Василь Миколайович Паламарчук, а влітку – випадають у цей утаємничений час незбагнено чисті, хоч і сиві, роси. Що стосується Пікулевих героїв, то не спала вночі Катерина II, не наситно «державні справи вирішуючи». Не спав біля неї Г. Потьомкін... Інакше як би могли з'явитися величні липово-медові насадження, що ще й зараз тягнуться Вінниччиною вздовж траси від Дяківець Літинського району до древніх Немирова й

Тулчина, якою Василь Миколайович до самої Вінниці ще в пору юності добрався, полюбивши чарівне місто над Бугом на усе життя.

Про В. М. Паламарчука В. Пікуль, на жаль, написати не встиг, але Василю Миколайовичу теж не одну нічку довелося не спати – коли в редакції літинської райгазети «Радянське життя» свою журналістську кар'єру розпочинав, торуючи шлях до творчого Олімпу. Щоправда, тоді мало спала вся редакція: відповідальний секретар Василь Степанович Лаврівський натхненно думав, де б позичити грошей на чергову пляшку горілки, без якої не те, що фейлетона про літинських курокрадів не міг написати, але й путнього макета зліпити (тоді був просто «наклейщиком у Маковійчука»); заступник редактора Микола Михайлович Маковійчук теж не менш натхненно обмірковував, як той макет доробити, що б то таке на теми партійного життя написати, щоб і «верхи були задоволені, і низи не шуміли», а також, як надійніше в сейфі «мерзавчика» (четвертину літри «Московської») заховати, щоб його у час скрути не змогли ні В. Лаврівський, ні Б. Цветков (директор друкарні) знайти та водою підмінити; завідувача відділу Михайла Михайловича Дахновського терзала думка, як серед ночі відшукати на березі недослідженої Шмигавки два дерева, що на диво природі зрослися між собою, чого в Хмільнику, де раніше працював, та й навіть у Чорному лісі не бачив? Бухгалтер Наталія Миколаївна Палій мріяла про той щасливий час, коли молодих, ще не одружених працівників редакції, перестануть обкладати холостяцьким податком. Чарівна Людмила Давидівна Півторак (Площанська) розмірковувала, як звабити красеня Паламарчука, уже не сількора Володимира Вікторовича Климчука чи ще зовсім юного автора цих рядків. На літпрацівника Павла Околюдька вона чомусь не дивилася. Та і йому було не до неї – він пильно стежив за тим, які статті вчитує в «Сільських вістях» В. В. Климчук, а В. В. Климчук уже тоді мріяв про більш значиме місце в житті – вишукував інформацію про соцзмагання, що з роками дуже зго-

дилося для написання не якоїсь там тематичної добірки, а кандидатської дисертації. Автор цих рядків усе більше переймався випуском стінгазети «ОСТАП», яку бачив органом справедливої, товариської, антипасивної прочуханки, та активізацією діяльності районного літературного об'єднання, в якому В. М. Паламарчук був зовсім не почесним секретарем. Борис Йосипович Сулима переживав, як би не потрапити у ту стінгазету, фотокореспондент Іван Гаврилович Величко бентежився з приводу: чи не розлучаться молодята, яких фотографував на весіллі і по 2 – 3 тиждні пив за їхнє здоров'я, до того часу, поки він встигне зробити їхні фотокартки? Марив військовою службою Анатолій Григорович Гончар (Антоніо Контрабас де ля Курвель; Анат Згар). А коректор Надія Дмитрівна Заїка просто терпляче чекала ранку, раз-у-раз перечитуючи текст так повільно народжуваних сторінок.

Були й інші причини журналістського гарту вночі: район щойно відновили, друкарня, як і редакція, що розміщувались у колишньому попівському будинку під одним дахом, робили лише перші кроки до висот професіоналізму... Дуже часто ламався лінотип... Розсипався вже заключений у друкарську машину шрифт і його до ранку виймали з-під неї та складали знову... Алкоголіки із Літинського лікувально-трудового профілакторію (ЛТП), які в друкарні проходили трудову реабілітацію, не встигали нарізати необхідну кількість паперу чи взагалі скачували рулони із подвір'я похилою земельною ділянкою вниз до річки Згар... Вагався, де вигідніше працювати (в друкарні чи в тому ж ЛТП) друкар Володимир Столяр...

Не було лише редактора – його черговий раз послали уповноваженим в одне із сіл, або ж він співав у цей час, посеред ночі, по телефону на замовлення поважних осіб свої улюблені «Вівці, мої вівці...» Тому, як правило, працівники редакції йшли з роботи тоді, коли всі інші люди вранці поспішали на роботу...

Та були в редакції не раз і святкові дні.

Незабутнім, насамперед для молодого, завзятого, непосидючого і невтомного Василя Паламарчука, став осінній день, коли комсомол відзначав чергову свою річницю. І не тому, що секретарем первинної комсомольської організації редакції і друкарні, позаштатним секретарем райкому комсомолу був саме він – незаперечний красень і авторитет молодіжного руху всього району (не одна потенційна комсомолочка бажала, щоб у комсомол її приймав саме Василь Миколайович, щоб інтерв'ю дати саме йому) – того дня, вірніше, о 2-й годині ночі, редакційний шофер Павло Лисецький привіз у редакцію цілий бутель крепкущого самогону.

Зрозуміло, що в цей час усі були на «бойовому посту» (робочих місцях). Оскільки ніхто додому не поспішав, куштували «самжене» майже до ранку, але подужати увесь не змогли.

Тоді на допомогу покликали сількорів. Щоправда, в таку пору відгукнувся лише один Петро Степанович Ткачук – учитель фізвиховання місцевої середньої школи. Чи то його присутність, чи молодечий запал відіграли вирішальну роль, але вирішили влаштувати на честь свята ще й змагання із вільної, чи, правильніше, із довільної боротьби.

Звичайно, борцівського килима ні в редакції, ні в друкарні не було, а тому ним стала підлога у вестибюлі. Для того, щоб вона була не такою твердою, її застелили газетами, котрі, немов птахи, злетіли під стелю вже під час першого поєдинку.

Започаткували змагання В. М. Паламарчук та В. С. Лаврівський. Намір в обох був – перемогти!

Особливо переконливо виглядали біцебси В. М. Паламарчука. Він нещодавно прийшов з армії. Міг будь-яку підкову скрутити у баранячий ріг. Жаль лише, що вони в Літині на дорозі не валялися.

У його витривалості автор цих рядків наочно переконався, коли одного разу вирішили розвідати, чи й справді івчанські дівчата найвродливіші, тобто, сходити в Івчу на вечорниці. Задумали – здійснили. Спочатку пройшли 2 – 3 км Літином, потім по-

долали 3 км до Сосон, 1,5 км Соснами, 7 км до Івчі. В ту пору про «оптимізацію» ніхто й мови не вів, а тому в центрі Івчі ще був клуб. Його вщент заповнювала місцева молодь. Десь до першої години ночі під мрійливо-заспокійливу мелодію «Стихло на миг море с луной, мне хорошо в этот миг рядом с тобой...» ми танцювали під сердиті погляди парубків із івчанськими красунями, але яка з них найкраща, так і не визначилися. Усі дуже красиві. Очі розбігаються. Це ж Поділля!.. Пізньої пори автобуси з Івчі до Літина не ходили, а тому, зрозуміло, назад ми добиралися теж пішки. В. М. Паламарчук навіть не захекався...

У В. С. Лаврівського біцепси були меншими, хоч він, коли до школи ходив, на турніку підтягувався і навіть на козі верхи у клас заїжджав. Але характер мав упертий. За його словами, Бог «нагородив» чоловіків – бриттям, жінок – місячними, а його особисто – кладкою через річечку Шмигавку. Долав її постійно напідпитку, а тому вона завжди була серйозною перепорою. Проте, яким би п'яним не був, – розганявся, перебігав, і лише на протилежному березі падав. Таким чином добирався до своєї оселі, що стояла «десь на тому боці»...

Заради об'єктивності все ж слід сказати, що одного разу це не вдалося.

Тоді серце підказало:

- Василю, не перебіжиш.

Не міг Василь Степанович йому заперечити. Звів комірець, приліг на сходинках. Лежав, а люди йшли, йшли, і всі дивилися на нього так, ніби він у них корову вкрав. Не витерпів їхніх поглядів. Піднявся. Розбігся. Проте, недостатньо – до середини кладки добіг і впав. У Шмигавку, в якій 15 – 20 см води і півметра болота. Однак і за тих обставин додому добрався, хоч і весь у багнюці. Без штанів...

Поєдинок між борцями виявився коротким. В. М. Паламарчук спритно підсік суперника, і той опинився на підлозі, зіткнувшись, до того ж, із нею вкрай невдало, бо відразу застогнав:

- Ой, рука... Як же я тепер чарку піднімати буду? – і жалісно глянув у бік недопитого бутля.

Другим суперником В. М. Паламарчука був В. В. Климчук, який учинив значно більший опір. Проте, коли Василь Миколайович двічі підвів ним підлогу, той щосили закричав:

- Партер!

Суддя П. С. Ткачук, приглядаючись, навіть навколішки став, але того «партера» так і не побачив. В. В. Климчуку довелося визнати свою поразу.

Найдраматичнішим був фінал – поєдинок між В. М. Паламарчуком та І. Г. Величком. Іван Гаврилович виявився гідним суперником. Був високим і довгов'язим, мускулистим і жиливим. А ще дуже впертий характер мав, завжди на своєму любив настояти. Особливо після вживання 100 грамів.

Ото одного разу картоплю від тещі з Івчі привіз. Цілий самоскид. Їхати в кабіні з шофером чомусь не захотів, на кузові всупереч правилам усю дорогу просидів (мабуть повітря у ньому було особливо цілющим). Приїхавши ж додому, теж злазити з машини «принципово» не захотів. Скільки його не вмовляв шофер залишити кузов, не послухався. Довелося водієві гідравлічним приводом той кузов піднімати. З шумом зсипалася на купу картопля, а потім на неї і пасажир приземлився...

Крім того, Іван Гаврилович дуже витривалим був. Не кожен, скажімо, міг, добираючись додому, в канаві трішки перепочити. А він міг! У житті, як на тій довгій ниві, всяке трапляється.

Боротьба видалась тривалою і напруженою. Обидва пооббивали лікті та коліна. Могли щось і всередині собі повідбивати чи шию скрутити. Підлога аж стогнала, немов ліс у бурю.

Та ось вона – вирішальна мить! В. М. Паламарчук, вдало підхопивши суперника, перекидає його через себе. Ноги Івана Гавриловича, описавши мальовничу амплітуду, не поміщаються більше в кімнаті і через вікно вивалюються назовні. Чується хрускіт висадженої віконної рами, сипеться бите скло. Воно

дзвенить, наче кришталь. Перемога завжди приходиться під звуки фанфар або кришталевого передзвін.

Всі радо вітають чемпіона – Василя Миколайовича Паламарчука...

«МЕЦЕНАТИ Й ПОРОСЯТА», або ж – народився у сорочці

Коли я вчителював у Смілянській восьмирічці Хмільницького району, то мав громадське доручення – випускати колгоспну багатотиражку. А возив її друкувати у Хмільницьку районну друкарню, що знаходилася в одному приміщенні з редакцією районної газети «Червоний прапор». Там познайомився з прекрасними журналістами Василем Івановичем Касічем, Георгієм Іпполітовичем Сенкевичем. Зустрів там і Василя Михайловича Лиса, який вів юнкорівський гурток ще в уланівській районній газеті, який я відвідував чотирнадцятирічним школярем. Забігаючи наперед, скажу, що в 1984 році доля нас зведе з Василем Михайловичем – у «Робітничій газеті». Він працюватиме власним кореспондентом цього видання у Полтавській і Сумській областях, а я – у Вінницькій, Хмельницькій та Житомирській.

«Опікуном» багатотиражок району був Михайло Михайлович Дахновський – людина з манерами справжнього інтелігента, вправний журналіст, блискучий співробітник. Якимось при черговій зустрічі він і каже:

- Вася, ти вже пристойно пишеш, а в Літинському районі створюється редакція районної газети. Кидай школу, та й поїдемо разом у Літин.

Пропозиція Михайла Михайловича припала до душі. Поки звільнявся із свого короткого вчительства (на прикریсть дирек-

тора школи, якому окрім шкільних клопотів додавалася ще й редакторська робота над багатотиражкою), редакція вже була частково сформована.

Так сталося, що з невеликим, ще «дембельським» чемоданом, приїхав у Літин саме у вихідний. Давай, думаю, завітаю в редакцію, може й когось зустріню. Мені підказали куди йти. З трепетом людини, яка вперше відвідує омріяний храм журналістики, відкриваю вхідні двері і потрапляю у великий хол. Заглядаю в кабінети – ні душі, тільки з радіоприймача звучить «Полонез Огінського». Настрій піднесений, на душі, як на Великдень. І тут мою увагу привернуло квадратне віконце в стіні, якраз навпроти вхідних дверей. Заглянув – побачив дивну сцену: лисуватий чоловік в літах нахилився над молодницею, обличчя якої я не бачив, запустивши руку їй під кофтину так, що було видно оголені перса. «Полонез Огінського» та й молодиця із своїми принадами так розшулили немолодого Дон-Жуана, що по його щоках котилися справжні сльози.

Відсахнувся від віконця (згодом узнав, що через нього з редакції в друкарню передавалися машинописні матеріали для набору). Всівся на стілець і почав чекати. Згодом до приміщення зайшов чоловік, обличчя якого було зашарілим, а очі вже сухими.

- Когось чекаєте? – привітно запитав.
- Прийшов проситися на роботу.
- Тоді заходьте, – і відкрив кабінет.

Так я познайомився із своїм першим в житті редактором – Іваном Онуфрійовичем Бураном. Згодом узнав, що він пройшов війну, що його цінують в компанії, бо ж добре співає, особливо модну в 60-і роки пісню «Вівці, мої вівці».

Є люди, про яких говорять: «Народився у сорочці». Це саме про Івана Онуфрійовича. Найперше, пройшов війну – і повернувся живим. Згодом очолив газету, не вмючи класти рядок до рядка, маючи якесь поверхове знання мови, бо міг замість «**елементарно**», сказати «аліментарно» (мабуть тому, що платив алі-

менти). Навіть слово «журналісти» він вимовляв щиро, і вважав, що так треба, – «мої друзі **журналісти**». Але партія сказала – йди редактором (після війни не було особливого вибору) і він ним став, водночас і членом бюро райкому партії. А тоді майже всі керівники мали «свої колгоспи», тобто були уповноважені. Іван Онуфрійович не любив сидіти в кабінеті, то ж охоче їхав у закріплений колгосп, а газету за його відсутності вів сумлінний Микола Михайлович Маковійчук, та й ми, в основному молоді, старалися, хоч теж спершу мало що тямали в газетній справі.

З Іваном Онуфрійовичем траплялися різні пригоди, які ставали усними бестселерами невеличкою Літина. А один з них таки прозвучав на всю одну шосту планети, тобто на весь Радянський Союз. У головній газеті країни «Правді», що її обов'язково передплачували всі члени партії, і якою були заповнені всі кіоски, Ленінські кімнати, з'явився в 1957 році фейлетон провідного журналіста Івана Рябова «Меценати й поросята». І головним героєм вбивчої сатири маститого фейлетоніста став саме Іван Онуфрійович. Над Літином розкололося небо, кажучи російською, «в воздухе запахло грозой». «Правду» прочитали в усіх колективах, а фейлетон був про те, що в літинській районній газеті немає передового досвіду про вирощування свиней, а далі йшло буквально знуцання «О, скромность, это ты». В пух і в прах розгромив Іван Рябов Івана Бурана за те, що він, вирощуючи в домашньому господарстві добре вгодованих кабанів (на відміну від колгоспних «хортів», бо мав дружні стосунки з директором маслозаводу і звідти йому надходив перегін), продавав свиняче м'ясо районній лікарні як дієтичне, звичайно, по вищій ціні, ніж на базарі. Разом із головним лікарем, смакуючи свіжину за доброю чаркою, вони вирішили, що саме така свинина має лікувальні властивості.

За кмітливість і підприємливість газетяр-фейлетоніст дав йому дошкульне прізвисько – «редактор-свинарь».

Що в такому випадку мав зробити райком партії? Звичайно, виключити І. Бурана з «совісті і честі епохи», вивести із членів

бюро. В такому разі він автоматично вилітав із крісла редактора. Про такий фінал кар'єри мала в рубриці «Слідами наших виступів» повідомити та ж «Правда».

Хмари скупчилися над Літином, але грім не прогрімів і каральна блискавка не вдарила. Сказано ж – «народився в сорочці». На фронті Іван Онуфрійович врятував життя бойовому побратиму із Абхазії, ризикуючи, виніс його, важкопораненого, з поля бою. Після Перемоги шляхи бойових друзів розійшлися, але вдячний кавказець не втрачав надії зустрітися зі своїм спасителем. Аж тут – фейлетон у «Правді» – Кацо Іван живий! І був його побратим не простим читачем, а інспектором ЦК КПРС. У високих колах він замовив потрібне слово, розповів яким героєм був на фронті Іван Буран, і хмари над Літином розійшлися – навпаки, Івану Онуфрійовичу усміхнулося кавказьке сонечко. Друг його запрошував до себе в Абхазію, частував вишуканими винами і коньяками, влаштовував відпочивати, засмагати на найкращих курортах.

Згодом вийшла книга Івана Рябова «Очерки и фейлетоны», де, звичайно, було й про Івана Бурана. Іван Онуфрійович давав читати ту книжку друзям, розповідаючи про свій геройський вчинок і про те, як знайшов свого фронтового друга, підкріплюючи свої слова кавказьким коньяком. Мало того, Івана Онуфрійович зауважали в районі та області. Теперішній читач не знає, що в той час навіть доля будівництва сільського клубу (бути йому, чи не бути) вирішувалася в Москві. І щоб мати таку потужну руку в столиці як інспектор ЦК КПРС, місцеві керівники спочатку відвідували Івана Онуфрійовича, відкриваючи його редакторські двері ногами, бо ж руки їх були зайняті місцевими дарами.

Іван Онуфрійович був із тих редакторів, які не заважають – допомогти написати він не міг. Але всі ми йому вдячні, бо ж ніхто нас за помилки, критику, чи не належну поведінку не кликав у райком, за всіх «відбивався» редактор. Він нам прощав усі витівки, але не прощав одного – коли ми його забували запросити в компанію, ось тоді він проявляв «принциповість».

Пам'ятаю осінню ніч, коли ми відзначали день комсомолу. Про цей випадок, наші борцівські змагання, довгі ноги фотокора Івана Величка, якими було вибите редакційне вікно так, що тріск рами та дзвін битого скла розбудили жінку (і не просту, а секретаря райкому партії з ідеології, яка жила в сусідньому будинку), вже розповів Сергій Гальчак. Але не до кінця.

Ми все зробили, щоб замести сліди бурхливої комсомольської ночі: засклили вікно, підмели підлогу, поховали всі «речові докази» і задоволені вранці пішли, як жартували, зміцнювати сім'ї. Але нас продав редакторові кіт, який ловив миші в друкарні. Кістки від єдиної закуски – риби хек – повкидали в урну. Коли ж всі вийшли, котик через віконце з друкарні виліз і взявся туди носити свою поживу. Вистрибуючи, деякі з них губив. Їх то й побачив вранці редактор. Іншого варіанту не було – хлопці гуляли без нього!

Ще так ретельно ми не працювали, як наступного дня – кожний старався дістати потрібну інформацію, написати якнайкраще, дати більше рядків. А редактор, що було для нього неприаманне, не покидав свого кабінету, не їхав у колгосп. А це вже навівало тривожні думки – більшість молодих, недосвідчених, без журналістської освіти – потурять з редакції – та й годі!

Дзвінок таки прозвучав і редакторський голос:

- Василю, зайди.

Ноги ватні – йду явно на виліт з колективу, а вже не уявляю себе без цієї роботи.

- Сідай, – редактор відкриває сейф, дістає пляшку горілки «Старки», ставить ще й кавказький коньяк і хитро питає: – Що будеш пити?

Ошелешений таким прийомом, подумав: виганяє, то хоч весело. Редактор налив собі, та й мене не обминув. Дав закуску – цукерку «Гулівер». Пройшло вже півстоліття з того часу, але ключні його слова пам'ятаю й досі:

- Я тебе посварив, ти мене пойняв, йди працюй.

Таким же чином викликає Сергія Гальчака, Василя Лаврівського, Володимира Климчука. Усіх «сварить» і з почуттям виконаного обов'язку, кличе водія Павла Лисецького, щоб їхати у закріпленій за ним колгосп.

Сергій Гальчак, Володимир Климчук і я згодом були редакторами, але такої атмосфери, такої аури в колективах, яку міг створити Іван Онуфрійович, нам відтворити не вдалося. Навіть при великому бажанні...

ПРО ДОВІРУ

Коли я працював редактором погребещенської райгазети «Колос», вкарбувалися у пам'ять слова місцевого дотепника:

- Не розумію нас, чоловіків. Всі обов'язки на себе берем. А от я своїй Ганні довіряю: і дитину, і тещу, і корову, і свиню, і курей, і город, і сапу, і лопату. Усе-усе...

Слід сказати, що сповна довіряв нам, творцям літинської райгазети «Радянське життя», й наш незабутній редактор Іван Онуфрійович Буран. І ми росли! Росли професійно. Все впевненіше ступали кар'єрними сходинками. Василь Миколайович Паламарчук відразу деб'ютував у редакції на посаді завідувача відділу сільського господарства. Я починав звичайним літпрацівником, але згодом став завідувачем відділу радянського будівництва, культури і побуту. Більше того, коли з різних причин у редакції був відсутній Василь Степанович Лаврівський, виконувати обов'язки відповідального секретаря доручалось мені. А це вже третя за рівнем відповідальності посада в редакції! Своєрідний начальник штабу!..

Отож, тимчасово очолюючи «штаб», проаналізував жанрове наповнення часопису, творчу палітру редакційних працівників. До Василя Миколайовича Паламарчука претензій не було. Він

старався! Старався й Михайло Михайлович Дахновський. Старались інші. А от редактор... Крім передовиць, жодним нарисом не потішив. Тому прямо у вічі сказав йому про це.

- Сергей, буде! – щиросердно пообіцяв Іван Онуфрійович і подався у свій робочий кабінет. Там стояв стіл, у якому зберігалось чимало газет не літинського походження. На часописах, що містились у лівій тумбі стола, особисто редактором були зроблені таємничі позначки «Це», на тих, що праворуч, – «Використано». Довго «рився» у них Іван Онуфрійович, але того, що шукав, тоді не знайшов.

Аж на третій день сяючий від щастя із роздрукованим рукописом завітав у секретаріат.

- Сергей, є!

І тут же потягнувся до телефонного апарату.

- Харлампійович! – звернувся через слухавку до начальника районного відділення «Союздрук». – Я написав... Нарис написав. Про листоношу... Ні, не про чоловіка. Про жінку. Жінку! Дай прізвище...

Почуті у відповідь магічні слова негайно ж вписав у нарисову канву і безмежно щасливий поклав запропонований до друку матеріал на стіл...

Довіряв навіть у курйозних ситуаціях. Ось одна із них.

Пізнього вечора, коли готувався до друку черговий номер газети, я, як випусковий редактор, сидів за столом і вичитував останню сторінку. Тут раптом відчиняються вхідні двері і на порозі з'являється сам Іван Онуфрійович Буран. Направляючись у бік мене, ступав якимось дивно: не згинав колін, крокував, немов циркуль (у нього завжди така «походка» була, коли десь чаркудругу перехиляв). Отак, похитуючись то вліво, то вправо, підійшов до стола.

- Ну як, Сергей, у нас діла? – запитав.

- Нормально, вже останню сторінку вичитую.

- Тоді давай розслабся. Діставай шахи, зіграємо...

Перечити редактору не став. Дістав корбку із шахами, розставив фігури на шахівниці.

Білими грав Іван Онуфрійович. Перший його хід – двома пішаками відразу. Я не розгубився – відповів аналогічно, тільки при цьому два отих пішаки із дошки забрав. Наступний хід – знову та ж сама картина. Через кілька ходів Івану Онуфрійовичу вже не було чим ходити. Трішки незадоволений, він змахнув рукою і пішов у свій кабінет.

Сидів там довгенько.

Аж раптом виходить:

- Все, Сергей. Цього автора я знаю, цього голову колгоспу теж, цей матеріал увесь прочитав... Одним словом, йдем додому – я газету до друку – підписав...

- Іван Онуфрійович, як підписали? Ще ж не виправлено сімнадцять помилок... Іване Онуфрійовичу, та це ж не наша газета!..

Далі – німа сцена. Здивування. Певна розгубленість.

Але і цього разу була повна довіра до редакційних кадрів... Вночі в літинській друкарі друкувалася не якась там чужа газета, а «Радянське життя»...

КАВЕРЗНА КЛАДКА І «ДИВО ПРИРОДИ»

- Миколо Михайловичу, – чуємо з кабінету заступника редактора Маковійчука голос нашої машиністки Ліди Іванівни Лаврівської, – мало того, що Василь п'є, мало того, що гроші пропиває, а вчора прийшов додому, як очмана, та ще й без штанів.

- Гм-м, – тільки й промовив доброчесний, аскетичний, завжди тверезий заступник.

І в тому звукові вмістилися осуд, здивування, нерозуміння як могла статися така халепа з «начальником штабу газети» – так ми завжди називали відповідального секретаря.

Коли вже всі розійдуться, а я залишуся черговим по номеру, Василь Степанович почне свої одкровення:

- Розумієш, Васю, вдень воно ще нічого, а як тільки сонце почне хилитися долу, так і підбиває якийсь нечистий мене випити. Воно б нічого, та бачиш, Бог нагородив чоловіка бородою, жінку – місячними, а мене ще й кладкою.

І тут маю зробити маленький відступ. Літин перетинає звивиста притока Згару річечка з цікавою назвою – Шмигавка. Води в ній – по коліно, а болота... А на тому боці, якщо йти від редакції, була досить таки ошатна хата Лаврівських. Ото й Шмигавка для Василя Степановича часто ставала значною перешкодою зі своєю кладкою, влаштованою, звичайно ж, для тверезих, щоб не обходити якийсь зайвий кілометр.

- Зазвичай, – продовжує Лаврівський, – я ту кладку беру сходу – розганяюся, швидко перебігаю і падаю вже на другому березі – вважаю, дома приземлився. А тут підхожу і чує моє серце – не подолаю. Уклався біля кладки калачиком – кулак під голову і блаженно задрімав. Розплющую очі, бачу – люди йдуть і дивляться на мене так, наче я в них корову вкрав. Не витерпів – піднявся, розігнався, десь посередині гойднуло і я опинився у воді, вірніше, в болоті, по вуха. А ти ж знаєш, я ніколи паска не ношу, і в тій багнуці залишилися штани.

Василь Степанович дивився хитрувато, який ефект на мене справила його пригода, закурював сигарету і поглядав у вікно, чи не опускається сонце на спочинок...

Довелося й мені долати ту кладку. Літнього спекотного дня, коли всі розіхалися, а в редакції залишилося нас троє – «начальник штабу», Михайло Дахновський і я. Газету здано до друку – пора й по домівках. Аж тут як впарить злива – ота розкішна літня з блискавками та громом. Не сидіти ж цілу ніч в редакції,

коли, тим більше, на базарі була «точка» – невелика халабуда, що звалася кіоском.

Торгувала в ньому добра знайома незлоблива Зіна. Своєю пишною фігурою вона займала значну площу, але ще й залишалося місце для бочки з пивом. Як же проминути в негоду таку звабливу місцину.

Грошей ніхто не мав, але Зіна нам вірила – віддамо.

За пивом, та й не тільки, просиділи довго – не раз Зіна попереджала, що закриває. А злива не вщухала. Та що нам була вже та негода. І хоч ми з Дахновським квартирували в іншій стороні, але підігріті Зіниною гостинністю, вирішили не кидати товариша, а довести додому. Що там злива і грім проти журналістської солідарності – неписаного закону дружби...

На диво, кладку подолали сходу. Видно, не боялися впасти у річку, бо були мокрими, як хлющі. На другому березі Шмигавки, коли небо велетенською змією розколола блискавка, Василь Степанович згадав, показуючи на чийсь город, де на межі росли дерева, що тут зрослися клен з березою, чим розпалив нашу журналістську цікавість. Який там тин – теж взяли його сходу. Але ні блискавки, ні запальнички не дали нам змоги побачити те диво природи.

Припленталися до хати Лаврівських опівночі. Зрозуміло, який був вигляд у Ліди Іванівни, яка спросоння побачила трьох нетверезих мокрих «богатирів». Тільки й промовила добра, терпелива душа:

- Ну, хай Василь, я вже звикла...

Далі нам було все зрозуміло.

І тут доречно вжити відоме: «І поутру они проснулись». Вранці вчорашнє грізне небо, вимите зливою, було голубе й миле, а сонце – яскраве й тепле. Привели себе в порядок. Ліда Іванівна мовчки накрила на стіл. Ми з Дахновським не мали де подіти очей. Однак привели себе до пристойного виду, подалися разом із зрадїлим Лаврівським до редакції.

- Ось вони, голубочки, зрослися! – радісно вигукнув Василь Степанович, показуючи на клена та березу.

Ще цікавіше було глянути на город – ми в пошуках дива природи вночі витоптали добрий таки шмат картоплі...

ФОТОВАНЯ І. ВЕЛИЧКО

Фотокореспондент Іван Гаврилович Величко (ФотоВаня І. Величко), як ми жартома називали його в редакції) був уродженцем Росії. Але дуже любив українську горілку. Вживав її систематично, охоче й натхненно. Мабуть виконував поширену в той час настанову: «Партії потрібні здорові кадри, пий, гад, щоб глисти не заводились!» Ото, перевиконавши норму, під час зустрічі із чеською делегацією, яка відвідала Літинський район, на урочистому прийомі на всі лади та з великим запалом «Твіст» витанцьовував, за що навіть догану і «останнє попередження» отримав. Міг часом, добираючись додому, десь під тином чи в холодній канаві побувати, і навіть не кашляти чи пчихати після цього. Міг й в редакції нічку провести в значно комфортніших умовах...

Так сталося і того разу.

Тоді у Літин із відрядження я повернувся досить пізно. Йшла перша чи друга година ночі, почало сніжити. Добиратися за таких обставин пішки додому в Сосни не було бажання. Вирішив дочекатися ранку в редакції.

Підійшовши до знайомої будівлі, побачив світло в одному із вікон – значить у редакції хтось не спить у цей пізній час. Хто? Та ще й у суботу (вихідний день).

Парадні двері виявилися зачиненими із середини, а вікно – затягнене шторами. Та все ж відшукав шпаринку і через неї зазирнув у кімнату. За столом, на якому виднілися відкрита пляш-

ка із спиртним та скромна закуска, сидів І. Г. Величко, а навпроти – прибиральниця одного із літинських закладів, до якої Іван Гаврилович, коли випивав, відчував певну симпатію. Вирішив, що заважати їхній сердечній розмові не буду – зайду в редакцію через інші, бокові, двері. Щоправда, щоб їх відкрити, потрібно було сильно смикнути за ручку, щоб клямка, яка блокувала двері, звільнила гніздо. Після кількох невдалих спроб, врешті, вдалося виконати намічене.

Але це сталося не зовсім тихо, тому відразу ж почув кроки в приміщенні. Хтось наближався. Вирішив залишитись інкогніто, відійшов на декілька метрів у двір, став біля дерева. Тоді ж на порозі з'явився Іван Гаврилович Величко.

- Хто там? – запитав сердито. Постояв трохи, вдихнув свіжого повітря і, похитуючись, повернувся назад у кімнату. Проте двері, як не дивно, чомусь залишив відчиненими. Мабуть, не змерз.

Через хвилину-другу я вже був у редакції. Вмостився за столом і, не включаючи світла та трішки зігрівшись, почав дрімати. Коли це знову чую кроки. З'являється Іван Гаврилович, стає у майже темній кімнаті на стілець і чомусь на грубу лізе. Жартома подумав, що так він погрітись хоче, почав сміятись, хоч насправді І. Г. Величко шукав там заначку із сіллю.

Мій сміх перелякав його ледь не на смерть, навіть слова не міг вимовити. Довелося заспокоювати. Сказав, що це я, що обставини заставляють переночувати в редакції, а також, що в цій кімнаті холодно, було б добре, якби оце я перебрався у більш теплішу коректорську. Прийшовши до тями, Іван Гаврилович погодився, але поставив умову: коли проходитиму коридором, у кімнату, де світиться, не зазирати. Хотів, мабуть утаємничити свою зустріч з особою протилежної статі, яка після спожитої дози спиртного стала ще симпатичнішою.

У коректорській справді було тепліше. А тут І. Г. Величко ще й чарку для зігріву приніс (дружба – поняття цілодобове!).

Після неї ще більше потепліло. Приліг на стулах, навіть не зчувся, як заснув.

Проснувся вранці. Від холоду. Вийшов у коридор – двері навстіж відкриті, через них сніг залітає. Зазирнув у кімнату, що ото вночі світилася, побачив неприбраний стіл, Івана Гавриловича, який, скоцюрбившись на нього, хропів та дригонів від холоду. Почав його будити. Та даремно – сон був богатирським. Тоді набрав із сусідньої кімнати по телефону робочий номер кабінету. Лише через кілька хвилин, нарешті, почув у слухавці: «Ало-о».

- Це редакція? – запитав.
- Редакція.
- А який біс біля телефона?
- Іван Гаврилович Величко...

Після цього, посміхаючись, я зайшов в отой утаємничений кабінет. Біля телефона за столом сидів І. Г. Величко, ніяк не розуміючи хто і чому йому дзвонив, не міг збагнути, чому я тут у таку ранню пору. Потім заперечував, що то я його турбував, бо мій голос знає, та згадав про туфлі, які, щоб підсохли, ще звечора поклав у грубу. На щастя вони не згоріли, але скрутилися, як баранячі роги...

Слід також визнати, що, не зважаючи на «пригоди», він був зрілим фахівцем – його фотосвітлини завжди були чудовими – змістовними, художньо-досконалыми, нерідко – оперативними, прикрашали та інформаційно збагачували газетні шпальти, а сам він запам'ятовувався як достатньо талановита, комунікабельна, товариська людина. Хоч і не без вад, як усі ми.

ЦЯ МАГІЧНА «ВИШИВАНКА»...

У кожного виробу, як й у кожної людини, є щось особливе, характерне, притаманне лише йому (чи їй). Не порівняти ж, скажімо, за якістю «Мерседес» із «Жигулем» чи вродливу дівчину зі згорбленою бабусею. Брендом, своєрідною візитівкою літинської райгазети «Радянське життя» була, без перебільшення тематична сторінка «Вишиванка», з появою якої зріс тираж часопису, збільшилась кількість громадських дописувачів.

Її появу зафіксував у своїх спогадах корифей вінницької журналістики Василь Паламарчук, який писав:

«На початку 1967-го року редакція літинської районки «Радянське життя» отримала лист з малюнком – біля газетного кіоска вишикувалася сила-силенна народу, а внизу підпис: «Якщо в «Радянському житті» друкуватиметься літературна сторінка, то такою буде черга за газетою». Невдовзі з'явився й автор малюнка – недавній випускник школи зовсім юний красень Сергій Гальчак. Редактор Іван Онуфрійович Буран після бесіди, побачивши творчий блиск в очах та оцінивши мистецтво молодика, запропонував йому роботу в редакції.

Невдози Сергій таки здійснив свою мрію – він очолив районне літературне об'єднання, члени якого почали друкувати свої твори на сторінці «Вишиванка». Вона й справді мала неабиякий успіх – початкуючі поети, прозаїки виїжджали в села й проводили творчі вечори-зустрічі. У клубах набивалося стільки людей, що навіть тим, хто виступав на сцені, місця не залишалось. До редакції почали приїжджати письменники Олег Черногуз, Анатолій Бортняк, Леонід Пастушенко, Кирило Курашкевич, знані журналісти республіканських, обласних газет та радіо Іван Маковійчук, Микола Гавриш, Яків Рекрут, Михайло Дроздов, Гурій Дробчак, Дмитро Педорук, Фелікс Буран, Михайло Чорний...»

Особливо були раді появі «Вишиванки» ті, хто тяжів до художнього слова, образності, спав і бачив себе якщо не Олесем Гончарем, Михайлом Стельмахом, Лесею Українкою, то, бодай, невідомим поки що поетом чи прозаїком, слава якого уже не за горами. Були й значно скромніші жнивварі літературної ниви, які раділи самій можливості заявити про себе, вилити душу, возвеличити, облагородити її красою художнього слова.

Про драматичні фронтові будні не без хвилювання, образно та проникливо, почав згадувати у поетичних творах літинчанин Степан Киринок. Зі своєї «колокольні» поглянув на світ дашківчанин Геннадій Сергеев. Спробували підкорити прозові вершини його земляк Василь Мазуренко, мешканець Літина, активний дописувач Петро Ткачук. Заявила про себе навіть зовсім юна Надія Крицька – секретар комсомольської організації Літинської СШ № 1 (тепер: Надія Мальченко, редактор «Літинського вісника», заслужений журналіст України). Вона, мабуть, любила не лише газету, а й когось із редакційних працівників. Тому запропонувала голові райлітоб'єднання написати спільний поетичний твір «Ти так мені потрібен...», що, врешті, було реалізовано.

«Ти так мені потрібен, як вода.
Як колосок достиглої пшениці.
Одне лиш ім'я – і жада
Іти з тобою по землиці!

Ти так мені потрібен, як життя,
Що стомлено ляга дубам на плечі,
Як полю – свіжа борозна,
Як зорям – тихий, тихий вечір.

Ти так мені потрібен, як роса
Світанкам синім, як вода – криниці,
Як сонце – дню, землі – краса,
Як небо голубе, як крила – птиці.

Ти так мені потрібен, як весна,
Як у біді міцні рамена.
Як серцю – посмішка ясна.
Та не ідеш ти в снах до мене».

Захоплений справами, голова райлітоб'єднання тоді не розумів, що то, можливо, адресувалось йому. Пізніше жалкував, згадуючи юнкорочку, порівнював її навіть із казковою русалкою. У вірші, присвяченому тій неповторній порі, писав:

«Визривала осінь у зелених сливах.
Липень по-між трави парубком ходив.
Танцювало літо у блакитних зливах.
Червоніли маки на роздоллі нив.

Мов небесна просинь, голубіли роси,
Омивали цвіт той, щоб ясніш горів.
Польова русалка рвала квіти в коси.
Дарувала сонце з-під хвилястих брів.

Несміливе серце, як червоні дзвони,
Щирість і бентежність слало у поля:
- Де ти, моє щастя, ніжне і прозоре?
Де ти, мій юначе? Доля я твоя.

Визривала осінь у зелених сливах.
Липень по-між трави парубком ходив.
Юність кришталева казкою бродила.
...Червоніли маки на роздоллі нив».

Спробував вдатися до поезії й Костянтин Бурдига із Сосон.
Але, зваживши на мізерні гонорари за опубліковані вірші, вирі-

шив податися в міліціонери. Там хоч можна когось штрафанути!
Й в животі не бурчатиме...

Гучним сатиричним словом заявив про себе Броніслав Мусевич (с. Івча), кожен твір якого, без перебільшення, – справжній соціалістичний реалізм.

«У лікарні в коридорі
Повно хворих,
А на дворі з цигарками у руці
Позбиралися курці.
Чи ж чекать, чи йти додому –
Довго щось нема прийому...
Ходить взад-вперед Омелько,
Аж в очах йому темненько:
Хворі зуби гамував –
Все на світі проклинав.
Кинув тут Павло бідою,
Бо ж чиряк, що під пахвою,
Без втручання сам прорвав
І від болю врятував...
Люд хвилюється, гуде:
- Та коли ж прийом буде?
Що за напасть? В чім заминка?..
В лікарів «п'ятихвилинка».

Та чи не найпомітнішою фігурою у літоб'єднанні та на шпальтах «Вишиванки» був Володимир Степанович Іванюк із тодішнього Брусленова (тепер: с. Бруслинів). Пройшов крізь усі випробування долі: у період Другої світової війни був на каторжних роботах у нацистській Німеччині в якості «остарбайтера», повернувся додому інвалідом – без ноги. Та ніколи не падав духом. Його дотепності, винахідливості, таланту міг позаздрити навіть сам Остап Вишня.

Ото свого часу довелось йому побувати на республіканському зльоті творчої молоді, де відразу впав в око літературним знаменитостям України. Не випадково його із невеликою групою такої ж талановитої молоді на другий день запросили до кафе «Еней» Спілки письменників на обід, на якому були присутні і Тичина, і Сосюра, і Загребельний, і інші класики. На святковий обідній стіл поставили навіть пляшку «Шампанського». Тільки хотіли її відкрити, як тут, звертаючись до молодих, Павло Григорович Тичина раптом каже:

- Е-е, товариші, є пропозиція. Ось так: не виходячи за межі цієї кімнати, не згадуючи про політику, не торкаючись гострих чи слизьких тем, хто проголосить найкращий тост чи слово, тому й приз – пляшка «Шампанського».

Загорілися очі в молодих початківців. Не пройшло й хвилини, як виступаючі почали дотепно обігрувати хто тарілки, хто стакани, хто виделки... Володимир Степанович на якусь мить навіть розгубився: що ж то й собі таке сказати? Раптом побачив на стіні відому картину Шишкіна «Утро в сосновом лесу», підняв руку.

- Товариші! – звернувся до публіки. – Якби цю картину побачив Олександр Сергійович Пушкін, він неодмінно написав би:

Я помню чудное мгновенье:
В лесу, на сломаной сосне,
Как мимолетное виденье,
Медведи встретилися мне...

Коли б ця картина потрапила на очі Володимира Маяковського, він би категорично заявив:

Ко всем чертям всех этих медвежонков!
Я на сосну коряволицу взбираюсь волком!..

Коли б цю картину побачив Сергій Єсенін, то написав би:

Здравствуй, мать, пишу тебе сдалёка.
Сижу, как пень, на сломанной сосне
И медведица, толста и широка,
Целует охмелевшу морду мне.

Коли б цю картину побачив Володимир Миколайович Сосюра, розчулився б:

Коли потяг у даль загуркоче,
Пригадаються знову мені,
Цих медведів заплакані очі
І ліси, і сніги голубі...

А коли б цю картину побачив Павло Григорович Тичина, то повідав би:

Як упав медвідь з сосни
Та на білий сніг...
Вечір. Ніч...

Приз дістався Володимиру Степановичу Іванюку...

Його дотепності побоювалися голови колгоспу. Бо ж слово його було правдивим, викривальним:

Відкриваю раз я люк –
П'є горілку Підкалюк.
Заглядаю у підвал –
П'є горілку Шаповал.
Хлопці ж бо вони хороші –
За колгоспні дудлять гроші...

Стало остерігатися її й районне керівництво. Особливо після дорожно-транспортної пригоди, що трапилася із секретарем райкому партії та її супутником:

Пий горілку, хоч з ночов,
Та не так, як Горбачов.
Як не хоч, щоб дуб став на заваді –
Не бери в кабінку Наді...

Навіть редактор Іван Онуфрійович Буран виявив певну гордість та, водночас, відчув душевний докір, почувши:

Наші тато п'ють багато:
І в неділю, і у свято.
Це вже буде справжнє свято,
Як тверезим придуть тато!..

З успіхом друкувалися у «Вишиванці» його байки, вірші, оповідання, уривки з повісті. Написав навіть роман «Люди у фетрових капелюхах» (на жаль, через передчасну смерть автора, не опублікований).

Друкувалися вірші на той час солдата строкової служби, пізніше – працівника редакції «Радянського життя» Михайла Каме-нюка, оповідання Василя Паламарчука (особливо з великим успіхом – «Той, хто яблука дарує»), твори інших авторів. Було навіть проведено перший зліт творчої молоді, в якому взяли участь понад 120 обдарованих особистостей.

Тоді й справді було, що читати...

Тепер же – є про що згадати.

Розділ другий

ОЧИМА ІСТИНИ
(Ми – в оцінках громадськості)

*Авторитетні та відомі особистості
про
Сергія Гальчака*

ГОРДІСТЬ ВІННИЧЧИНИ

Безмежно щедре наше сонячне Поділля на мудрих, широких, працьовитих, талановитих, неординарних людей. Але навіть у цьому благодатному краї, напевне, раз на багато десятиліть народжуються особистості, які стають постатями значущими, знаними.

Серед них Сергій Дмитрович Гальчак – доктор історичних наук, член-кореспондент Української академії історичних наук, професор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, член правління Національної спілки краєзнавців України, голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, перший заступник голови правління Вінницької обласної організації Національної спілки журналістів України, керівник Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, заслужений працівник культури України, почесний краєзнавець України.

Досягається такий високий щабель людського визнання та шани тільки одним способом – наполегливою, самовідданою працею на благо рідної землі, матері-України.

Знаю Сергія Дмитровича багато років – як журналіста, архівіста, науковця, громадського діяча, ініціативного, відповідального, мудрого, доброго, щирого товариша. Куди б доля не направляла його, він всюди проявляв себе як особистість, яка вболіває за справи і за людей...

Свої здібності громадського діяча започаткував ще на зорі юності, коли, працюючи в редакції літинської районної газети «Радянське життя», створив та очолив районне літературне об'єднання, що стало важливою подією в культурному житті не лише Літинщини. Про діяльність початкуючих літераторів тоді заговорила вся область. У гості до місцевих літераторів, які розпо-

чали систематичні зустрічі з трудівниками населених пунктів району, регулярно стали приїжджати відомі вінницькі письменники та журналісти, теж брати участь у цікавих літературних вечорах, що завжди проходили у переповнених залах. У 1972 р. Сергій Гальчак, на той час ще й позаштатний секретар Літинського райкому комсомолу, організував у Літині перший районний зліт творчої молоді. Він теж пройшов з великим успіхом.

У 1980-х роках працював редактором погребіщенської райгазети «Колос», і саме під його керівництвом вона тричі ставала переможцем престижних всесоюзних творчих конкурсів. Неодноразово обирався депутатом Погребіщенської районної Ради народних депутатів, членом райвиконкому, головою правління Погребіщенської районної організації добровільного Всесоюзного товариства любителів книги, заступником голови районної організації Українського товариства охорони пам'яток історії та культури. Був одним із організаторів популярних у той час у Погребіщі гуморин. Очолював громадську раду редакторів Вінницької області.

У ті ж роки, а також пізніше, переїхавши до Вінниці та працюючи заступником редактора обласної газети «Земля Подільська», редактором часопису «Камертон-ікс», завідувачем пресслужби, сектору інформації та зв'язків з громадсько-політичними організаціями і об'єднаннями, завідувачем відділу по зв'язках із засобами масової інформації секретаріату обласної ради, під час виборчих кампаній був довіреною особою загалом чотирьох кандидатів у народні депутати (Г. С. Москаленко, І. А. Гринчука, А. О. Кондратюка, П. І. Ткача), які успішно виграли виборчі перегони.

У 2006 році обраний депутатом Вінницької обласної ради. Член постійної комісії з питань гласності, свободи та розвитку інформаційного простору області. Систематично зустрічався з виборцями, переймався й жив їхніми турботами, успішно вирішував назрілі проблеми.

Умілим фахівцем, досвідченим організатором проявив себе на посаді директора Державного архіву Вінницької області. За рейтинговим визначенням редакції газети «Подолія» неодноразово входив до 100-а впливових людей Вінниччини у номінації «Духовність».

Тоді ж серйозно захопився історією України, краєзнавством. На громадських засадах очолив Вінницьку обласну організацію Національної спілки краєзнавців України, Вінницьку філію Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка.

Він й нині, не покладаючи рук, працює на ниві розвитку історичних досліджень, які розширюють рамки і сприйняття історичного процесу, виховують повагу до героїчного й стражденного минулого, культури нашого народу, рідного краю. Бо ж кожна визначна подія і видатна особа залишили по собі яскравий слід в історії регіону, знайшли відображення у численних пам'ятках, що промовляють до нас голосом своєї епохи, несуть крізь віки надбання людського інтелекту і праці. Вони – пам'ять минулого, на ґрунті якого будується майбутнє прийдешніх поколінь.

Сергій Дмитрович написав чимало цікавих й захоплюючих наукових праць з історії рідного краю. Але не менш важливо й те, що впродовж багатьох років він не лише сам провадить науково-краєзнавчі пошуки, а й успішно організовує цей процес у межах області, активно залучає до творчого пошуку десятки ентузіастів. Тому зовсім не випадково за вагомих внесок у розвиток краєзнавства, збереження національної історико-культурної спадщини удостоєний високих звань «Заслужений працівник культури України» та «Почесний краєзнавець України». Член правління Національної спілки краєзнавців України.

Не менш активний він й в царині журналістики – не дарма ж успішно трудиться на кафедрі журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю Вінницького державного педагогічного універ-

ситету імені Михайла Коцюбинського, обраний першим заступником голови правління Вінницької обласної організації Національної спілки журналістів України, удостоєний «Золотої медалі української журналістики».

Він не є пестунчиком долі, своє добре ім'я творив сам, своїми руками і розумом, активною громадянською позицією.

Не дивлячись на високі посади, які займає, з людьми ніколи не є високомірним, хвалькуватим, а навпаки, з увагою ставиться до думок і переконань співрозмовників. Завжди допоможе, підтримає, порадить. За це його люблять і поважають друзі, колеги, широкий загал громадськості. Без перебільшення, Сергій Дмитрович Гальчак – гордість нашої Вінниччини.

**Микола МЕЛЬНИК,
колишній голова Вінницької обласної ради,
голова облдержадміністрації та
народний депутат України**

ЛИЦАР ДУХОВНОСТІ Й ДОБРОТИ

Із давніх-давен професія педагога залишається найголовнішою. Навіть не усвідомлюючи значення «вчитель», людство завжди вчилося, передавало накопичений досвід від покоління до покоління. І ми також не мислимо свого життя без мудрих і добрих наставників, починаючи від виховательки дитячого садка й закінчуючи працівником вищої школи.

Сергій Дмитрович Гальчак, якого знаю вже не один рік по спільній роботі у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського, не закінчував педагогічного ВНЗ, однак він, журналіст за фахом, без перебільшення, – педагог за покликанням. У нього за плечима велика школа життя, чималий досвід практичної журналістики. Досить сказа-

ти, що лише на посаді редактора районного та обласного часописів Сергій Дмитрович пропрацював майже двадцять років, член Національної спілки журналістів України із 45-річним стажем, перший заступник голови правління обласної журналістської організації, кавалер «Золотої медалі української журналістики», Почесного знака Національної спілки журналістів України, лауреат обласних журналістських премій імені Костянтина Гришина, імені Олександра Гетьмана, «Золоте перо». Користується заслуженою шаною й авторитетом серед колег, а також, що найголовніше, – студентів.

С. Д. Гальчак переконаний: журналістика – це особлива професія. Наче розкрилені вітрила в океані, вона дає енергію рухові людини до духовного, морального вдосконалення й цивілізованого формування реальних форм життя, несе естетичну насолоду й інтелектуальний розвиток. Тому, працюючи на кафедрі журналістики факультету філології й журналістики ВДПУ ім. М. Коцюбинського старшим викладачем, доцентом, завідувачем, професором кафедри, постійно докладає зусиль для максимального створення сприятливих умов для саморозвитку молодішої генерації майбутніх фахівців. Це особливо важливо в реаліях сьогодення, яке вимагає нових підходів до навчально-виховного процесу, творчості та самовідданості в ім'я майбутнього України. С. Д. Гальчак охоче передає своїм вихованцям професійні секрети, не втомлюється плекати в молодих колег по перу розуміння того, що для справжнього журналіста найважливіше шукати й знаходити історичну правду (при цьому головним аргументом для фахівця є реальні факти), що лише сучасна наукова методологія дозволяє об'єктивно оцінювати всі складнощі літопотоків, набувати життєвого, творчого та професійного досвіду.

Додає переконливості висловленим Сергієм Дмитровичем під час лекційних чи практичних занять аргументам його щире захоплення історією. Фахово досліджуючи історичні пласти духовно-національної, етнічної самобутності нашого народу, він

натхненно трудиться над розвитком кращих вітчизняних історико-культурних традицій, вихованням у студентів високих моральних, патріотичних якостей. Тому зовсім не випадково згадуються слова Конфуція: «Той, хто, звертаючись до минулого, здібний відкривати нове, гідний бути вчителем!»

Не можна не захоплюватися широтою знань Сергія Дмитровича, щедрістю його душі, багатством новаторських підходів, пошуками вдосконалення навчально-виховного процесу, любов'ю до вихованців.

Вони теж розуміють, що журналістика – це особлива професія, бо ж тому, хто обрав її, потрібно бути винятково творчою, доброю, сміливою людиною. Адже найголовніше в житті журналіста – правда, об'єктивність, справедливість.

Ціную Сергія Дмитровича за його високу порядність, безмежну доброзичливість, ерудицію, творчий неспокій, вроджену готовність допомагати людям, усіяко підтримувати їх у бажанні сягнути життєвих вершин, а ще – за таку важливу, рідкісну в наш час рису характеру, як інтелігентність. Крім того, він відзначається виваженістю, витримкою, демократизмом, любить гумор. Високі особистісні людські якості – порядність, скромність, доброта ті інші – стали запорукою щирої поваги до нього широкого громадського загалу.

Ольга КУЦЕВОЛ,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувачка кафедри методики
філологічних дисциплін і
стилістики української мови
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського,
відмінник освіти України

У ДРУЖБІ З НАУКОЮ

Сергій Дмитрович Гальчак – знаний на Поділлі науковець, людина активного способу життя, творчо обдарована, неспокійної вдачі, сповнена повсякденними службово-виробничими, науково-дослідницькими, художньо-творчими клопотами. Постійно у пошуку, пізнанні нових сторінок незвіданого. Спрямовує на цю ділянку власної діяльності кожну вільну хвилину.

Його життєвий шлях як майбутнього науковця є прикладом непростої долі сільського хлопця, що прагнув знань і, не зважаючи на труднощі, досяг своєї мети. Адже змалку звик трудитися, покладатися тільки на власні сили, копіткою працею перемагати складні обставини і проблеми, які ставило перед ним життя.

Шлях до наукових вершин розпочав торувати після закінчення Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка під час плідної діяльності на журналістському поприщі. Однак особливо зримо – коли обійняв посаду директора Державного архіву Вінницької області. Спершу, в 1996 – 1998, 2001 – 2002 роках, за сумісництвом працював асистентом кафедр історії, українознавства Вінницького національного технічного університету, потім, у 2004 – 2009 роках, – старшим викладачем кафедри історії слов'янських народів та кафедри журналістики Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. З 2009 р. доцент кафедри журналістики цього ж вузу, з 2012 р. – її завідувач, 2014 – професор кафедри журналістики, реклами та зв'язків із громадськістю.

2 липня 2003 р. Вищою атестаційною комісією України на підставі прилюдного захисту дисертації на спеціалізованій вечній раді Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна Міністерства освіти і науки України йому видано диплом кандидата історичних наук; 17 травня 2012 р. Атестаційною колегією Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України на підставі прилюдного захисту дисертаційного дослідження на

спеціалізованій вченій раді Інституту історії України НАН України – диплом доктора історичних наук. 14 квітня 2011 р. рішенням Атестаційної колегії Міністерства освіти і науки України – присвоєно вчене звання доцента.

Крім праці у вузі на громадських засадах обіймає ще одну відповідальну посаду – 2 листопада 2006 р. спільним наказом директора Інституту історії України НАН України академіка НАН України В. А. Смолія, ректора Кам'янець-Подільського державного університету професора О. М. Завальнюка та директора Центру дослідження історії Поділля професора Л. В. Баженова його призначено керівником Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському державному університеті (тепер: національному університеті імені Івана Огієнка).

Член-кореспондент Української академії історичних наук.

І всюди він встигає, працює, не покладаючи рук.

На сьогоднішній день С. Д. Гальчаком видана значна кількість праць, зокрема, низку монографій. Діапазон його наукових інтересів просто вражає. Проте найбільш опрацьованими ним темами є події Другої світової війни, доля подільських (українських) оstarбайтерів, історія клімату Поділля, становлення та розвиток краєзнавства в Подільському регіоні.

Як відомо, Друга світова війна залишила кривавий слід на землі України. Її глибока рана – сповнена нелегких випробувань доля оstarбайтерів. Близько 2,5 млн. мешканців України (найбільше із окупованих територій колишнього СРСР) було насильно вивезено на каторгу до Третього рейху. Ще порівняно донедавна радянське суспільство жило, ніби цих людей взагалі не існувало. Про них не згадували на уроках історії, в підручниках, енциклопедіях і довідниках. Ні в будні, ні в свята. Ставлення до них у колишньому Радянському Союзі було відверто упередженим.

Мовчали і німці. Більше півстоліття історія використання націонал-соціалізмом рабської, примусової праці, нелюдське жит-

тя українських бранців (та не лише українських – російських, білоруських, багатьох інших) – були історією забуття. І тільки після розпаду СРСР в Україні, нарешті, було виявлено увагу до цієї категорії людей – жертв двох тоталітарних режимів.

Їхня трагедія спонукає до розуміння, що такого більше ніколи не можна допускати. А цього не досягти без збереження пам'яті про ті лиховісні роки. Пам'ять – єдине справжнє набуття людства, яке залишає у спадок майбутнім поколінням і досвід, і попередження, і мудрість. Тому цілий пласт історії вимагає озвучення, оприлюднення, що нині й робиться вітчизняними дослідниками. С. Д. Гальчак перебуває у їхньому авангарді, оскільки чи не першим в Україні порушив і глибоко дослідив згадану важливу проблему. Підтвердженням цього є його монографії «Східні робітники» з Поділля у Третьюму рейху: депортація, нацистська каторга, опір поневолювачам», «Украинские остарбайтеры Подольского региона (Вторая мировая война, послевоенный период)», «На узбіччі суспільства: доля українських остарбайтерів (Поділля, 1942 – 2007 рр.)», «Становище цивільних примусових робітників Райху в Україні (1945 – 2010 рр.): історичні, соціально-побутові, правові аспекти (на матеріалах Волині та Поділля)», монографія «Україна в Другій світовій війні: погляд з XXI ст.», у написанні якої С. Д. Гальчак взяв участь у складі авторського колективу. Причому через призму Поділля досліджуються типові сторінки життя остарбайтерів чи не всієї України.

Про інший аспект пережитого співвітчизниками в роки воєнного лихоліття йдеться у його монографічній праці «Визволення Вінниччини від нацистських загарбників (20 грудня 1943 р. – 28 березня 1944 р.)». У ній наголошується, що піднявши у героїчній борні червоний стяг над поверженим рейхстагом, радянські війська принесли світу довгождану Перемогу. Ця дата залишається найвеличнішим спомином у серці чи не кожного громадянина України, адже саме Україна зазнала найбільших жертв та руйнувань у страхітливій Другій світовій війні.

Вагомий внесок у перемогу над ворогом й вінничан. Вони відзначались героїзмом та мужністю на всіх фронтах, у т. ч. на трудовому, у ворожому тилу, під час визволення рідного краю від нацистської нечисті.

Визволення Вінниччини займає гідне місце в літописі Другої світової війни. 99 днів і ночей тут гриміли запеклі бої, проливали кров героїчні сини чи не всіх народів колишнього СРСР, антифашисти – громадяни інших країн. Громили ворога радянські партизани. Боролися за соборну суверенну Україну члени націоналістичного підпілля. Подвиг на спльондрованій і пограбованій гітлерівцями вінницькій землі був всенародним, багатонаціональним.

Дослідження унікальне не лише за змістом, гуманістичною спрямованістю, а й за комплексом використаних джерел, які включають архівні матеріали України та Російської Федерації, мемуари та періодику. Уникаючи парадності й глорифікації, автор максимально об'єктивно розповів про звитягу й ратні подвиги визволителів Вінниччини з нацистської неволі, про допомогу їм та учасникам Опору місцевого населення. Дослідження – помітне історіографічне явище, гідний внесок у формування історичної пам'яті про найтрагічнішу із війн.

Значний інтерес у читачів викликає ще одна монографічна праця С. Д. Гальчака.

Великий Й. Гете свого часу писав, що природа – єдина книга, всі сторінки якої сповнені глибоким змістом. Уже не одне тисячоліття ми, діти природи, наполегливо намагаємося прочитати їх, щоб бути менш залежними від буйства стихій, котрі нерідко ставали причинами серйозних соціальних потрясінь, передбачити і відвернути можливі катаклізми. Адже зміни клімату завжди впливали на розвиток цивілізацій, сприяли їхньому розквіту чи занепаду, часто були причиною їхньої загибелі.

Кліматичні зміни суттєво позначилися й на одному з наймальовничіших куточків нашої держави – Поділлі, справедливо названому безсмертною Лесею Українкою «красою України». У

різні періоди еволюції планети цей куточок був то морським дном, то оксамитовим розмаєм субтропічних лісів, то вкритою зледенінням непривітною територією, то пустелею, то завруненою садами, золотоколоссям щедрою на заможні врожаї землею. Був об'єктом нападів ворогів, ареною кровопролитних війн, краєм, що завжди відроджувався з руїн та попелу, про що свідчать древні старожитності численних археологічних культур. Тут появилися чи не перші в Європі первісні люди, закладалися основи світового землеробства. Тут жили волелюбні анти, від яких бере початок українська народність, а сам край був складовою частиною першої східнослов'янської держави – легендарної Київської Русі...

Щоб зрозуміти закони природи, ми прагнемо зазирнути у найвіддаленіше минуле нашої планети, рідного куточка землі, збагнути розмаїття погодно-кліматичних процесів сьогодення, якнайретельніше осмислити отриману інформацію. Особливий наш інтерес до клімату епохи голоцену, котра започаткувалася 15 – 18 тис. років тому, адже з нею пов'язаний розвиток сучасної цивілізації, що теж не застрахована від природно-кліматичних негараздів.

У книзі Природи – мільйони сторінок. Перегорнути окремі з них, задуматися над їхнім змістом у певній мірі й допомагає монографічне дослідження С. Д. Гальчака «Поділля: природа, людина – еволюція, історичний розвиток». Знайомство з цією науковою працею не лише цікаве, але й корисне.

Не менш цікаві його монографічні дослідження «Краєзнавство Східного Поділля», «Розвиток краєзнавства у Східному Поділлі: ХІХ – поч. ХХІ ст.» (особливо останнє, яке є своєрідною енциклопедією краєзнавства Вінницької області). У них йдеться про те, що, зародившись у середині ХІХ століття, краєзнавчий рух на теренах Вінниччини не припиняв свого розвитку, з роками увібрав у себе всю мозаїку героїчного й стражденного минулого краю, ратних й трудових діянь його мешканців, їхній невичерпний духовний і культурний світ.

Розвиваючись, він здолав на своєму шляху чимало перешкод, не раз відроджувався із небуття, щоразу постаючи у нових якостях, додаючи різноманіття форм. Так, у 20-х роках минулого століття на зміну аматорській діяльності окремих збирачів фольклору, дослідників старовини приходять організаційно оформлені осередки краєзнавчої роботи – Кабінет виучування Поділля при Вінницькій філії всенародної бібліотеки ВУАН, Вінницьке округове краєзнавче товариство, Тульчинське краєзнавче товариство, районні бюро краєзнавства у Дашеві, Липовці, Іллінцях, Межиріві, Жмеринці, Літині, Тиврові, Калинівці, Вороновиці, Красному, інших населених пунктах. Вони активно включилися у різнопланове дослідження краю, розгорнули пошук документальних свідчень, боролися за збереження багатой історико-культурної спадщини Східного Поділля.

На жаль, подільське краєзнавство одним із перших в Україні зазнало непоправних втрат під час політичних репресій кінця 20-х – 30-х років ХХ століття, потрясінь Другої світової війни, після яких змогло повнокровно відновити свою діяльність лише у 60 – 80-х роках.

Новий період пошуково-творчої активності переживає краєзнавчий рух в умовах незалежності Української держави. Зростає кількість людей, які за велінням серця, не зважаючи на брак фінансової та матеріальної підтримки, ведуть дослідницьку й пошукову роботу, спрямовують свої зусилля на виховання у співвітчизників високого почуття патріотизму, глибокої поваги до історії, культури, мови, традицій українців і національних меншин, що проживають на території Вінницької області. Чимало їх стали членами організаційно оформленої Національної спілки краєзнавців України, увійшли до її розгалуженої мережі керівних та творчих структур, активно збагачують власний творчий доробок.

Саме вони, тисячі ентузіастів – історики, археологи, етнологи, фольклористи, літературознавці, музейники, архівісти, природознавці, аматори інших професій (про них йдеться в окремо-

му досить обширному біобібліографічному розділі), – були його душею. В серці кожного з них струменить любов до краси України – Поділля, його багатой історії, бережливе ставлення до традицій та культурної спадщини краю, до відродження і збереження неоціненного скарбу – історичної пам'яті. Передаючи від покоління до покоління естафету творчого неспокою, одержимості, безкорисливого пошуку, вони примножують свої ряди, а їхня колективна праця розкривається новими невідомими сторінками з літопису краю, що додають йому величчя, слави рідній Україні...

Такі ж цікаві й корисні інші праці С. Д. Гальчака – книги «Ступені мужності», «Земля над Россю», «Герої Поділля», «Поділля в найдавніші часи», «Археологічні культури Поділля», «Білі плями» скорботи»: причини голодомору 1932 – 1933 та голоду 1946 – 1947 років на Поділлі», «Краєзнавці Вінниччини», «Голкою, ниткою, серцем і душею», «Село Сосни у плині часу: від давнини до початку ХХІ ст.», «Словом і багнетом: журналісти Вінниччини у Другій світовій війні», «Ратна слава Вінниччини. Час. Події. Особистості», «Жіноче обличчя війни: вінничанки на захисті Вітчизни (1941 – 1945)», «Герої Вінниччини», збірники документів і матеріалів «Українське Куликове поле: на берегах Синюхи чи Сніводи? До 650-річчя битви на річці Сині Води», «Жизнь в окупації. Винницкая область. 1941 – 1944 гг.», «У лещатах «нового порядку»: населення Вінниччини під нацистським окупаційним режимом», «Український Прометей Т. Г. Шевченко і Вінниччина» та ін.

Згадані праці стали доказом невтомності і великої плодотворчості дослідника, його нестримного прагнення бути на висоті історичної думки, зайняти поважне місце серед відомих істориків, самореалізуватися, суттєво збагатити науково-історичні знання про минувшину Подільського краю.

Крім того, С. Д. Гальчак член редколегій меморіальних видань «Книга Пам'яті України. Вінницька область», «Книга Скорботи України. Вінницька область», «Переможці: учасники

бойових дій Другої світової і Великої Вітчизняної воєн, які померли в повоєнний період або проживають на території Вінницької області», «Національна Книга Пам'яті жертв голодомору 1932 – 1933 рр. в Україні. Вінницька область», «Вінницький мартиролог. Книга пам'яті жертв політичних репресій на Вінничині (20 – 50-і рр. ХХ ст.)» та інших, автор численних статей у них. Так, у багатомному виданні «Книга Пам'яті України. Вінницька область» їх вміщено двадцять дві.

С. Д. Гальчак – активний учасник міжнародних, всеукраїнських та регіональних наукових, науково-краєзнавчих конференцій, у тому числі: «Архів. Документ. Історія» (Одеса, 2000 р.), «Історичне краєзнавство в контексті регіональних досліджень» (Донецьк, 2001 р.), «Актуальні проблеми історії війни 1941 – 1945 рр.» (Черкаси, 2002 р.), «Архіви та краєзнавство: шляхи інтеграції» (Трускавець, 2003 р.), «Польські двори та резиденції» (Вінниця, 2004 р.), «Друга світова війна: український вимір» (Київ, 2005 р.), «Кам'янець-Подільський у контексті україно-європейських зв'язків: історія і сучасність» (Кам'янець-Подільський, 2006 р.), «Документальна спадщина Полтавщини: минуле, сучасне, перспективи» (Полтава, 2007 р.), «Придністровське Поділля: історія і сучасність» (Кам'янка, Молдова, 2008 р.), «50 років дружби між Вінницькою областю та Свентокшинським воеводством» (Кельце, Польща, 2008 р.), «Поділля в творчості Юхима Січинського та Володимира Січинського» (Кам'янець-Подільський, 2009 р.), «Друга світова війна в історичному вимірі» (Житомир, 2010 р.), «Примусова праця в гітлерівській Європі» (Берлін, Німеччина, 2010 р.), «Літературне краєзнавство Поділля в системі сучасної освіти: стан, проблеми, перспективи» (Вінниця, 2011 р.), «Війна. Окупація. Пам'ять: Примусові робітники з України в окупованій Європі» (Київ, 2012 р.), «Літературні контексти ХХ століття: проза Галини Журби в ідейно-естетичному контексті міжвоєнної доби (до 125-ї річниці від дня народження письменниці)» (Вінниця, 2013 р.), «Усна історія як важлива складова краєзнавчої діяльності» (Вінниця, 2014 р.),

«Барська земля Поділля: європейська спадщина та перспективи сталого розвитку» (Бар, 2014 р.), «Міста і містечка Поділля від доби Середньовіччя до початку ХХ ст.» (Вінниця, 2015 р.), «Сучасний мас-медійний простір: реалії та перспективи розвитку» (Вінниця, 2016 р.), «Місто Хмельницький в контексті історії України» (Хмельницький, 2016 р.), «Михайло Грушевський і Вінниччина: до 150-річчя від дня народження» (Вінниця, 2016 р.), Всеукраїнського круглого столу «Українські остарбайтери: доля і пам'ять» (Київ, 2013 р.), Всеукраїнського науково-теоретичного семінару «Історія радянської повсякденності: на перехресті джерел» (Вінниця, 2015 р.), наукового симпозиуму «Туризм ХХІ століття: реалії, виклики, перспективи» (Кам'янець-Подільський, 2016), багатьох інших. Організатор міжнародної конференції «Вірмени Поділля: історія і сучасність» (Вінниця, 2016 р.), Шаргородського (Шаргород, 2014 р.), Могилів-Подільського (Могилів-Подільський, 2015 р.), Хмельницького (Хмельник, 2015 р.), Тиврівського (Тиврів, 2015 р.), Мурованокуриловецького (Муровані Курилівці, 2016 р.) районних науково-краєзнавчих форумів.

Він також учасник II-го та III-го Міжнародних наукових конгресів українських істориків «Українська історична наука на сучасному етапі» (Кам'янець-Подільський, 2003 р.) і «Українська історична наука на шляху творчого поступу» (Луцьк, 2006 р.), Міжнародного форуму, присвяченого 75-им роковинам Голодомору 1932 – 1933 рр. в Україні «Народ мій завжди буде», організованого під патронатом Президента України Інститутом національної пам'яті, який відбувся в приміщенні київського оперного театру ім. М. Лисенка. Тоді ж у складі делегації Вінниччини взяв участь у відкритті в Києві Меморіалу жертвам Голодомору 1932 – 1933 років...

Найбільшою якістю С. Д. Гальчака як науковця, організатора науки є вміння вирізнити проблеми, знайти засоби їх вирішення.

Він – член вчених рад Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського (2013 – 2014 рр.), Ін-

ституту філології та журналістики (факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха) цього ж вузу, Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. К. Тімірязєва. Підготував трьох кандидатів історичних наук, неодноразово виступав офіційним опонентом під час захисту кандидатських та докторських дисертацій.

За сумлінну працю у 2006 р. нагороджений Почесною грамотою Інституту історії України НАН України, наступного року – Почесними грамотами Кам'янець-Подільського державного університету та Центру дослідження історії Поділля. У 2009 р. удостоєний нагрудного знака Кам'янець-Подільського державного університету «За вагомий внесок у розвиток освіти та науки», в 2009 р. – медалі «День працівника освіти» Інституту історичної освіти Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова, в 2010 р. – грамоти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. У 2015 р. занесений на його Дошку пошани. У різний час нагороджений також почесними грамотами Міністерства освіти України, Міністерства культури і мистецтв України, Державного комітету архівів України, Вінницької обласної державної адміністрації та обласної ради. Удостоєний Подяки Прем'єр-Міністра України, інших відзнак.

Олександр РЕЄНТ,
доктор історичних наук, професор,
член-кореспондент НАН України,
академік Української академії історичних наук,
заступник директора Інституту історії
України НАН України, лауреат Державної премії
України в галузі науки і техніки, заслужений
діяч науки і техніки України,
голова Національної спілки краєзнавців України

ЛІТОПИСЕЦЬ ПОДІЛЬСЬКОГО КРАЮ

Вінниччина, де народився Сергій Дмитрович Гальчак й яка стала тереном його трудової діяльності, – неповторна мала батьківщина не одного покоління працелюбів-подолян – мешканців цього сонячного краю. Її мальовничі простори, благословенна земля, що уславлена подвигами предків, добрими справами, трудовими звершеннями сучасників, постійно бентежать серце, ваблять своєю загадковою красою, багатим історичним минулим науковців, красзнавців, усіх не байдужих до героїчного й стражденного минулого українського народу, його поступу на тернистому шляху до незалежності.

Досить сказати, що на ній виявлено чи не найбільше в Україні поселень унікальної трипільської культури, яка заклала основи людської цивілізації, до цього часу збереглися величні вали Немирівського городища скіфського періоду, залишки фортифікаційних споруд, численні кургани різних історичних епох. Становить інтерес знайдене в одному із таких давніх поховань сарматське золото, дивують вишуканістю вироби древньослов'янських ювелірів Бернашівки. І досі бережуть таємниці наскельні зображення Бушанського язичницького святилища, печери тисячолітнього Лядовського скельного монастиря, замкові комплекси XVI – XVII ст. у тій же Буші, Барі, Іванові, Мурованих Курилівцях, Озаринцях, Селищі, Хмільнику, пам'ятка архітектури XVIII ст. палац Потоцьких у Тульчині, палаци, костьоли, церкви XVII – XIX ст., які збереглися у 22-х районах, містах Вінниці та Могилеві-Подільському й входять до переліку номінацій «Сім чудес» та 21-ї «Перлини» Вінниччини. Вражають своєю красою, мальовничістю Гайдамацький яр, Олександрівський парк XIX ст., ботанічний заказник загальнодержавного значення урочище «Устянська дача»... Недарма наші далекі предки нарекли цю благодатну місцину земним раєм, а мальовничий Південний Буг, що перетинає всю область, – Богом!

На цій землі в період Української революції середини XVII ст. та становлення Української козацької держави вписано в історію чимало яскравих сторінок ратної слави: битви під Махнівкою (нині с. Комсомольське Козятинського району) у 1648 р. та під Батогом (с. Четвертинівка Тростянецького району) у 1652 р., оборона Вінниці в 1651 р., оборона Буші в 1654 році. Тоді ж прославили свої імена відважні соратники гетьмана Б. Хмельницького М. Кривоніс, І. Богун, Д. Нечай. Увійшли в історію гайдамацький ватажок І. Гонта, який у наступному XVIII ст. до останнього подиху боровся за соціальну справедливість, закатований гнобителями в с. Сербах (нині с. Гонтівка Чернівецького району), легендарний герой і керівник селянських повстань на Поділлі У. Кармалюк. Із Вінниччиною пов'язана доля основоположника польової хірургії М. Пирогова, художника В. Тропініна, геніїв світової музики Ф. Ліста та П. Чайковського, винахідника першого в світі літака О. Можайського, видатного українського історика, голови Центральної Ради періоду УНР М. Грушевського, російського поета М. Некрасова, українського композитора М. Леонтовича, багатьох інших непересічних особистостей.

Тому такими актуальними видаються мудрі слова, сказані свого часу відомим істориком, уродженцем Козятинщини В. Антоновичем, що «дивно жити в краї і не знати ні самого краю, ні його людності». Саме вони стали своєрідним життєвим кредом доктора історичних наук С. Д. Гальчака, серце якого теж глибоко бентежать яскраві та нерозкриті сторінки минулого, духовно-культурні надбання подолян, як і численних його колег по духу – краєзнавців. Упродовж багатьох років очолюючи Вінницьку обласну організацію Національної спілки краєзнавців України, гуртуючи їх та успішно координуючи їхню діяльність, він своєю невтомною працею постійно докладає зусиль щоб краєзнавство в усіх його формах – науковій, громадській, освітянській – було ще вище піднесене в Українській державі, бо ж саме завдяки їхній діяльності високий дух попередників проникає в

наш розум, наповнюючи, немов життєдайним весняним соком, наше єство.

Як наголошував академік П. Т. Тронько, завдання неупереджених дослідників, які стоять на позиціях реалізму, історичної правди, полягає у зваженому, глибоко обґрунтованому висвітленні історичного процесу в усій його складності та суперечності. Історичний пошук має бути пошуком істини, і краєзнавчим дослідженням тут належить особлива роль.

С. Д. Гальчака цікавить буквально все: історія клімату Поділля, археологічні культури краю, діяльність на його теренах відомих особистостей, трагедія голодомору 1932 – 1933 років, сталінських репресій, події Другої світової війни, подвиг вінничан – Героїв Радянського Союзу та повних кавалерів ордена Слави, журналістів-фронтовиків, доля оstarбайтерів, визволення Вінниччини від нацистських загарбників, проблеми увічнення пам'яті героїв, минуле рідного села, особливості розвитку краєзнавства в регіоні... Тож працює самозахоплено, за покликом душі і серця. Для нього краєзнавство є внутрішньою потребою, виявом любові до рідної землі та патріотичних почуттів.

Його завжди вирізняє широкий загальнокультурний світогляд, ґрунтовна теоретична підготовка, професіоналізм, багатий досвід практичної роботи, хист організатора. Могутній творчий лет у гармонійному поєднанні з одержимістю, винятковим працелюбством щороку знаходить своє втілення у нових монографіях, краєзнавчих дослідженнях, інших творчих надбаннях. Перелік праць достатньо великий. Це – монографії «Поділля: природа, людина – еволюція, історичний розвиток», «Східні робітники з Поділля у Третьюму рейху», «Украинские оstarбайтеры Подольского региона», «На узбіччі суспільства: Доля українських оstarбайтерів (Поділля, 1942 – 2007 рр.)», «Становище цивільних примусових робітників Райху в Україні (1945 – 2010 рр.): історичні, соціально-побутові, правові аспекти (на матеріалах Волині та Поділля)», «Україна в Другій світовій війні: погляд з ХХІ ст.», «Україна Тараса Шевченка», в яких С. Д. Гальчак

виступає співавтором колективних видань, «Визволення Вінниччини від нацистських загарбників», «Краєзнавство Східного Поділля», «Розвиток краєзнавства у Східному Поділлі: ХІХ – поч. ХХІ ст.», книги «Земля над Россю», «Краєзнавці Вінниччини», «Село Сосни у плині часу: від давнини до ХХІ ст.», збірники документів і матеріалів «Українське Куликове поле: на берегах Синюхи чи Сніводи? До 650-річчя битви на річці Сині Води», «Жизнь в оккупации. Винницкая область. 1941 – 1944 гг.», «У лещатах «нового порядку»: населення Вінниччини під нацистським окупаційним режимом», десятки наукових, науково-краєзнавчих статей, вступних статей та післямов до праць провідних краєзнавців Вінницької області. Творчий здобуток робить честь авторові, примножує наукову, культурно-мистецьку скарбницю держави.

Як людина, котра глибоко розуміє значення краєзнавства для національно-патріотичного виховання, самовідданий і талановитий дослідник, С. Д. Гальчак постійно докладає зусиль щоб краєзнавчий рух у регіоні набував нових форм, міцнів і розвивався, ознаменовувався новими здобутками. І теж не без успіху. Так, як відзначалося на ІV-у з'їзді Національної спілки краєзнавців України, делегатом якого він був обраний, «завдяки краєзнавчому активу Вінницького обласного осередку (голова – Сергій Гальчак) створено Козятинський міський краєзнавчий музей і експозицію, присвячену Михайлу Грушевському в садибі його діда у селі Сестринівці, відновлено функціонування Бершадського і Могилів-Подільського районних краєзнавчих музеїв, підвищено статус (з громадського на народний) музею Василя Стуса у селі Рахнівці Гайсинського району, 2004 року започатковано випуск журналу «Вінницький край», а в квітні 2008-го обласної краєзнавчої газети «Ппульсуючі джерела», проведено [низку] науково-практичних конференцій, зокрема 21-у Вінницьку обласну історико-краєзнавчу». 2016 рік ознаменувався проведенням 27-ї такої конференції, яка все більше набуває статусу всеукраїнської.

Розуміючи важливість живого спілкування науковців і краєзнавців, порушення ними актуальних проблем, обміну думками та напрацюваннями, він неодноразово виступав саме ініціатором й організатором багатьох міжнародних, всеукраїнських, регіональних, наукових, науково-краєзнавчих, науково-практичних конференцій, у тому числі (як один із ініціаторів та активних учасників) міжнародної наукової конференції «Синьоводська битва 1362 року – визначальна подія в історії України» (м. Хмельник, 24 квітня 2012 р.) та такого ж за статусом круглого столу «Битва на Синій Воді 1362 року в контексті історії Поділля» (с. Уланів Хмельницького району, 29 вересня 2012 р.). Необхідність їх проведення зумовлювалася тим, що все більше дослідників сходяться на думці, що згадувана історична Синьоводська битва литовсько-русько(українського)-білоруського війська на чолі з князем Ольгердом із військом ординських ханів Котлубуга, Качибєя і Дмитра-Солтана, в результаті якої з-під золотоординського іґа було визволено Поділля й після якої у літописних джерелах чи не вперше згадуються Вінниця, Брацлав, Хмельник, відбулася не на берегах річки Синюхи, як вважалося раніше, а Сніводи. Підсумком проведеної науково-краєзнавчої дискусії стала публікація її матеріалів, котрі активно обговорюються в науково-краєзнавчих колах, а також відкриття на околиці Уланова величного пам'ятного знака визволителям Поділля від золотоординського іґа.

Досить цікавою й корисною виявилася організована ним восени 2013 р. науково-краєзнавча експедиція «Сакральна історія Поділля», в якій взяли участь відомі українські історики, краєзнавці.

Надаючи увагу охороні та збереженню пам'яток історії й культури, природнього довкілля, С. Д. Гальчак як голова обласної краєзнавчої організації, заступник голови обласної організації Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, депутат обласної ради активно підтримував ініціативу проведення обласного конкурсу «Сім чудес Вінниччини», на які мог-

ли претендувати відомі і невідомі широкому загалу пам'ятки історії, культури, музеї та природоохоронні й садово-паркові об'єкти, пам'ятки мистецтва, розташовані на території області. Оскільки об'єктів виявилось багато, саме він запропонував додатково ввести номінацію «Перлини Вінниччини», підтриману обласною радою 18 грудня 2007 року.

С. Д. Гальчак – знаний далеко за межами Подільського краю учений-історик, краєзнавець. Жага дослідника, глибоке осмислення процесів та явищ життя вивели його на високі наукові та краєзнавчі вершини. Він обирався делегатом III, IV, V позачергового та VI-го з'їздів Національної спілки краєзнавців України, член її правління, а 23 січня 2017 р. обраний членом президії спілки. За вагомий внесок у розвиток краєзнавства, збереження національної історико-культурної спадщини удостоєний почесних звань «Заслужений працівник культури України», «Почесний краєзнавець України». Лауреат Всеукраїнської премії імені Героя України академіка Петра Тронька.

Високо ціную його зусилля, спрямовані на відродження традицій та історичної пам'яті співвітчизників, розбудову української духовності, виховання у підростаючого покоління любові до рідної землі.

Лев БАЖЕНОВ,
доктор історичних наук, професор,
директор Центру дослідження історії Поділля
Інституту історії України НАН України
при Кам'янець-Подільському національному
університеті імені Івана Огієнка,
академік Української академії історичних наук,
член-кореспондент Міжнародної
слов'янської академії наук,
заслужений працівник освіти України,
почесний краєзнавець України

СУМЛІННИЙ ХРАНИТЕЛЬ ВІЧНОСТІ

Із Сергієм Дмитровичем Гальчаком познайомився у Вінниці на науково-методичній конференції, на якій обговорювалися питання формування культурного середовища, збереження культурної спадщини Подільського регіону. Я в той час працював начальником управління культури виконкому Хмельницької обласної ради, а він редактором культурно-мистецького тижневика Вінниччини «Камертон-ІКС» (аббревіатура ІКС розшифровувалася як «Інтелект», «Культура», «Світ») – досить цікавої й популярної на Поділлі газети. Продовжуючи розмову про порушені під час конференції теми, С. Д. Гальчак висловив стурбованість з приводу того, що ще існує так багато невідомих сторінок вітчизняної історії, «білих лакун» у літописі героїчного й трагічного нашого народу. Запам'яталося його щире бажання: «щоб ото прийти в архів й не виходити з нього хоч би з рік, з головою занурившись в інформаційну документальну базу».

Невдовзі обидва працювали директорами державних архівів областей: я – Хмельницької, а він – Вінницької.

Посада ця не з легких, відповідальна, адже потрібно бути на чолі не лише трудового колективу власне обласного державного архіву, а й координувати діяльність усієї архівної системи області, оскільки облдержархів забезпечує організаційно-методичне керівництво архівними відділами райдержадміністрацій, міськими архівами, відомчими архівами в установах, організаціях, на підприємствах різних форм власності, так званими трудовими архівами. А це тисячі архівних підрозділів, які виконують конкретні завдання і мають свою специфіку діяльності.

У перші роки роботи на посаді директора йому доводилось досить важко, бо ж попередники залишили вкрай проблемний спадок – головний корпус облдержархіву розміщувався в пристосованому приміщенні неприглядної зовнішності, в якому протікав дах, погрожувала завалитися стеля, в аварійному стані

перебувала тепломережа, що систематично нагадувала про себе проривом труб та викидом пари в сховища, від чого заводився вкрай небезпечний для архівних документів грибок, через наявність старих прогнилих віконних рам у робочих кабінетах та сховищах гуляли протяги, було холодно, не було жодного комп'ютера, нормальних умов для роботи архівістів та дослідників, зберігання документів. Єдина розкіш – всього дві-три друкарських машинки, на яких друкувалися архівні довідки...

Однак не дарма говорять, що установа завжди така, як її керівник, а її діяльність безпосередньо залежить від його організа-торських здібностей, розуму, хисту, доброї волі. С. Д. Гальчаку з лихвою вистачило згаданих якостей, щоб відчутно поліпшити становище – з часом перетворив обласний архів у справжній ду-ховний і науковий храм: невпізнанно кращими стали його зов-нішній та внутрішній вигляд, технічне забезпечення, сформував-ся високопрофесійний колектив архівістів, які у нелегких сус-пільних умовах успішно вирішували найскладніші і найвідпо-відальніші завдання архівної галузі.

Зокрема, не можна не згадати, що за роки перебування С. Д. Гальчака на чолі архіву (1996 – 2009 рр.) троє працівників очо-люваного ним колективу стали заслуженими працівниками культури України, шестеро – кандидатами історичних наук (крім того було підготовлено до захисту кандидатську дисерта-цію ще одним працівником). Такі якісні показники виявилися найкращими серед архівних закладів держави!

За 13 років його керівництва архівна установа стала одним із провідних центрів не лише збереження та відновлення докумен-тів Національного архівного фонду України, а й ключовим цент-ром пропаганди, координації та популяризації історії, культури у Вінницькій області. С. Д. Гальчаку вдалося вивести архів у розряд передових, найкращих архівів України не лише за зміс-том та значимістю історичних джерел, а й за якістю роботи, що включає в себе потужну матеріально-технічну базу, кваліфіко-

вний підбір кадрів, фаховий рівень обслуговування дослідників, науково-видавничу діяльність.

Саме ці чинники сприяли помітному поживленню науково-методичної та дослідницької діяльності установи (особливо у другій половині першого десятиріччя ХХІ ст.).

Архівісти брали активну участь у міжнародних, всеукраїнських, регіональних наукових, науково-практичних та науково-краєзнавчих конференціях, тематичних «круглих столах», виступали з доповідями та повідомленнями на семінарських заняттях, у засобах масової інформації, вели лекційні курси у вузах, інших навчальних закладах обласного центру, видали низку ґрунтовних монографій та збірників документів, у тому числі й сам директор архіву.

Тривала робота над виявленням унікальних та особливо цінних документів, складались тематичні переліки виявлених у фондах архіву таких джерел. У результаті отримано нові дані з історії вірменської спільноти на Поділлі; з історії громад греків, сербів та волохів на теренах Вінниччини; про існування в роки Другої світової війни на території Вінницької області концентраційних таборів і гетто.

Здійснено виявлення та підготовлено комплект ксерокопій документів для Всеукраїнської документальної виставки «Українська історія в автографі», документальної виставки «Невільники Третього рейху», до збірників документів «Влада і церква на захисті Вітчизни 1941 – 1945 рр.», «Культурно-освітня робота в Україні в 1945 – 1980 рр.». Підготовлено тематичні переліки документів до комп'ютерної енциклопедії «З історії парламентаризму в Україні», каталогу довідкових видань та ін.

Крім того архівісти в порядку ініціативного інформування повідомляли потенційних користувачів про те, які наявні документи можна використати з нагоди знаменних і пам'ятних дат в історії області, її районів, міст, сіл, установ, підприємств, ювілеїв видатних особистостей, котрі стали окрасою краю, для проведення загальнодержавних заходів.

Постійно зростала якість обслуговування громадян, які зверталися в архівну установу за різноманітними довідками соціально-правового характеру, та дослідників. Як і їхня кількість.

Значно активізувалася виставкова діяльність. Систематично проводились документальні виставки, приурочені Дню Соборності, Дню Перемоги, Дню Конституції та Дню Незалежності України. Організовувались вони й з нагоди інших важливих дат. До 60-річчя Великої Перемоги: «Вдячні Вам, визволителі», «Нові та маловідомі документи про війну та Велику Перемогу», «Про що писала місцева преса в травні 1945 р.» (проводилась спільно з обласним краєзнавчим музеєм), «Підпільно-партизанський рух на Вінниччині в період нацистської окупації (1941 – 1944 рр.)», «Документи Державного архіву Вінницької області про долю радянських та німецьких військовополонених»; до 75-річчя створення Вінницької області: «Вінниччині – 75»; до чергової річниці аварії на Чорнобильській АЕС: «Чорнобиль та його відлуння у документах Державного архіву Вінницької області»; до 70-річчя Великого терору в Україні: «Історія пам'ятає», «Реабілітовані історією»; до Дня працівників архівних установ: «З історії архівного будівництва на Вінниччині»; до 75-річчя голодомору 1932 – 1933 рр.: «Голодомор 1932 – 1933 рр. в документах архіву», «Голод та голодомор на Поділлі 1932 – 1933 рр.», яку трансформовано у постійно діючу.

Працівники усіх архівних установ області брали участь у громадських заходах – мітингах-реквіємах, акціях «Запали свічку», мітингах з нагоди відкриття пам'ятників, меморіалів жертв голодомору, а С. Д. Гальчак від імені вінничан запалив на Михайлівській площі у Києві символічну свічку пам'яті під час жалобних заходів у столиці України (за участю Президента України) по жертвах голодомору 1932 – 1933 років та політичних репресій.

Державним архівом Вінницької області, архівними установами Вінниччини було організовано ряд інших тематичних виставок: «Видатні діячі Української Народної Республіки та Західно-

Української Народної Республіки», «Місто Вінниця у повоєнний період», «З історії місцевого самоврядування на Вінниччині»...

Тривала багаторічна робота над виданням нового путівника «Державний архів Вінницької області».

Але найголовніше, вперше за останніх чи не 50 років було здійснено капітальний ремонт приміщення основного корпусу облдержархіву, розташованого в пам'ятці старовини «Єзуїтський монастир», який відтепер став окрасою міста (на ремонтно-реставраційні роботи витрачено понад 5 млн. грн.). Архівну установу (також вперше) оснащено потужною комп'ютерною та копіювальною технікою, що позитивно позначилось на умовах роботи працівників архіву і дослідників, можливостях по створенню документального страхового фонду (в електронному варіанті). В оновлених читальних залах архіву охоче стали працювати не лише вітчизняні науковці та дослідники, серед яких основний контингент складала студенти вінницьких вузів, а й дослідники з близького та далекого зарубіжжя: Росії, Білорусі, Молдови, Польщі, Німеччини, Нідерландів, США, Франції, Ізраїлю.

С. Д. Гальчак вагомо заявив про себе як про знаного, авторитетного в державі архівіста. Успішно очолюючи Державний архів Вінницької області, він докладав багато зусиль до збереження неоціненного скарбу народу – його історії. Адже в позовклих від часу документах зафіксовані велич і слава, болі і тривоги, героїчне і трагічне минулого населення краю, через які те пройшло протягом багатьох століть. Як сумлінний хранитель вічності, С. Д. Гальчак своїм першочерговим обов'язком вважав зберегти їх для нащадків, донести до прийдешніх поколінь відлуння тих далеких днів, бо ж хто не знає свого минулого, той не має майбутнього.

Саме в Державному архіві області по-справжньому яскраво розкрився ще один талантик Сергія Дмитровича – талантик вченого. Він зумів на архівній ниві реалізувати свій науковий потенціал. Перші його монографічні праці написані саме на посаді дирек-

тора. Відтоді його науковий доробок постійно зростає. Він автор багатьох монографій, книг, збірників документів та матеріалів, численних наукових статей. Між нами навіть існує своєрідне творче змагання: хто напише більше та краще...

Глибина його загальноісторичних досліджень, широка ерудиція, компетентність у багатьох галузях знань, культури праці і наукової дискусії по-праву створили йому авторитет поважного керівника, науковця, обдарованої людини.

Петро СЛОБОДЯНЮК,
кандидат історичних наук, професор кафедри
образотворчого мистецтва Хмельницької
гуманітарно-педагогічної академії,
заслужений працівник культури України,
колишній директор Державного архіву
Хмельницької області

СІВАЧ ЛІТЕРАТУРНОЇ НИВИ

Колишній завідувач кафедри журналістики, а нині професор кафедри журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, доктор історичних наук, член-кореспондент Української академії історичних наук Сергій Гальчак знаний на Вінниччині, насамперед, як історик, архівіст, краєзнавець, автор багатьох монографічних досліджень, історико-краєзнавчих книг, численних наукових статей, як упорядник низки науково-документальних збірників. За вагомих внесок у розвиток краєзнавства, збереження національної історико-культурної спадщини удостоєний звання заслуженого працівника культури України. Почесний краєзнавець України.

Свій трудовий шлях розпочинав із журналістики. Закінчив факультет журналістики Київського державного університету імені Тараса Шевченка, понад двадцять років працював на відповідальних посадах у редакціях друкованих засобів масової інформації Вінницької області.

Відточуючи фаховий талант, пробував свої сили й на літературній ниві. Писав вірші, оповідання, гуморески, сатиричні мініатюри, віддаючи перевагу саме сатирі та гумору. Друкував їх на шпальтах часописів «Вінницька правда», «Комсомольське плем'я» (Вінниця), «Радянське життя» (Літин), «Колос» (Погребище), республіканських видань «Перець», «Зірка» та ін. Зрозуміло, вони, особливо дитячі гумористичні оповідання, були пройняті духом часу більш, ніж п'ятдесятирічної давнини, коли розпочалося активне освоєння космосу і чи не кожен підліток мріяв стати космонавтом; не лише мріяв, але й сам усіма силами намагався вирушити у «незвідані космічні далі», в результаті – потрапляючи у трагікомічні ситуації...

Згодом творчий доробок матеріалізувався у двох гумористичних дитячих збірках: «До високих орбіт», «Неохайна ручка», позитивно сприйнятих літературною критикою (Валерій Лазаренко «Давайте виростати мрійниками», Ольга Вільчинська «Шлях до високих орбіт», Тамара Вишталюк «Із сонячних джерел дитинства», Анатолій Гарматюк «Веселий подарунок дітям»).

Книга сатири й гумору «Золота рибка» вийшла у світ порівняно недавно (2009 р.). Зрозуміло, її літературні персонажі були значно старшого віку, із зовсім іншими поглядами на життя, навколишню дійсність, котру вони сприймали із власних корисливих, споживацьких, аморальних та інших, засуджених у здоровому суспільстві, позицій...

Таврувати суспільне зло та інші вади С. Д. Гальчак продовжує й далі, працюючи над новими сатирико-гумористичними творами, зокрема, над книгою сатиричних віршів «Велика цяця».

Остання літературна збірка «В гостях у Пегаса» – це своєрідне зібрання опублікованих й неопублікованих творів автора, яка, як і згадувані літературні видання, теж знайшла свою поважну аудиторію.

Сподіваюся, що такими стануть й наступні літературні напрацювання автора, бо ж й на літературній ниві він виступає не втомним сівачем...

**Анатолій ПОДОЛИННИЙ,
кандидат філологічних наук, професор,
член Національної спілки письменників України,
заслужений працівник культури України**

*Маститі колеги,
авторитетні та відомі особистості
про
Василя Паламарчука*

ПРО РЕДАКТОРА З НАГОДИ ЙОГО 60-РІЧЧЯ

Їдемо з Василем Паламарчуком провідати ті мазепинські місця в нашій області, де страчували Івана Іскру та Василя Кочубея. Це за Борщагівкою Погребищенського району. Власне, у Борщагівці була колись штабна квартира Івана Мазепи. Він звідти інколи, так би мовити, правив Україною. А голови полковникові і генеральному судді стинали уже на території Київщини. поблизу села Кошеве. Тоді, у 1708 році там був ліс, а нині є лише лісосмуга, металева ограда і залишки хреста з гнучкої сталі. Сам хрест на місці страти стояв до 1930 року, а потім якийсь пришелепкуватий активіст атеїзму пригнав сюди шість пар волів і все-таки злавав.

Навіщо? В ім'я чого? Певно, і сам не сказав би. Просто якраз була доба нищення і безкарності – сільський люмпен міг дозволити собі майже все, що заманеться. Надто ж щодо минулої історії.

Мжичив дрібненький теплий дощ. З фотографуванням нічого не виходило – дуже похмурий день. Блокнота теж не хотілося виймати на такій погоді. Невдало ми вибрали час для такої вилазки. Хоча з іншого боку – чи треба було сподіватися, що враження від поїздки на місце смерті мають бути радісними і світлими?

В кабінеті голови борщагівського колгоспу сидів священник української православної церкви московського, правда, патріархату. Просив у голови допомогти на ремонт дзвіниці, і ніяк не міг відповісти на питання, чого ж це, так звана, українська церква нізащо не хоче знімати анафема з імені гетьмана, котрий є гордістю України і одним з тих найкращих її синів, чий портрет викарбувано навіть на грошах незалежної держави? Чи, може, ця церква проти української державності? Тоді чого вона українська?

Іншими словами, тоскна поїздка, тоскні враження, дещо «освітлені» зворотною дорогою, коли спинився дощ і розпогодився обрій. Я з тієї подорожі не подав і рядочка, а Паламарчук написав широкий матеріал, на диво оптимістичний, з яскравими крихітними деталями, котрі пройшли мимо мого ока і засвідчували його високий професіоналізм. Набутий в газеті республіканського рангу, а може, і не в газеті, а при роботі над своєю першою книжкою, «Снивода», котра є мовби «відходом» виробництва маститого журналіста, а насправді – вершиною його творчості. Уся вона – з неординарних деталей, несилуваних, не надуманих, вмонтованих у текст з тією органічною доцільністю, що являє нам талант своєрідного бачення. Шкода, що Паламарчук ставиться до цього крила своєї натури злегковажністю багатія, у якого гаманець повен золотими червінцями образної мови. Власне, він зовсім не обтяжений думками з цього приводу – вся його душа, всі його найліпші поривання належать сьогодні основному дітищу – газеті «Вінниччина». Редактору не обов'язково виступати автором статей і репортажів, під його рукою – цілий авторський колектив. Він виступає в ролі командарма дивізій речень і слів, поданих авторами на його стіл. Ці автори, зазвичай, люди з амбіціями, здібностями, колом своїх читачів і прихильників. Керувати ними невдячна, і, в принципі, дуже делікатна справа, бо кожен – творча особистість з власним почерком, ледь приховуваним, або й відвертим переконанням, що саме він пише найкраще. А редактору, не посягаючи на ці самооцінки, треба і правити, і переробляти, або й відхиляти цілком, бо він відповідає за якість і лінію видання.

Владний, різкий, нетерплячий може сказати: «Хочеш-не хочеш, переробляй ось так! А не подобається, то це – твої проблеми. Газета пристосовуватись не буде, пристосовуйся до неї!» Такому редактору, поза всяким сумнівом, легше. Однак нормально працювати творчий колектив здатний тільки в атмосфері волі, розкутості і високої поваги до кожного, як до особистоті. Це відрізняє нашого редактора Василя Паламарчука від таких

потужних його попередників, як Володимир Орлик, Владислав Бовкун і Дмитро Дудкевич. Не «пресуючи» владою і авторитетом, має окремий підхід до кожного і тому майже кожен переконаний, що до нього редактор ставиться по-особливому, що саме у нього з редактором найкращі стосунки. Наявність такої атмосфери робить колектив згуртованим, дружним, вищою мірою працездатним.

До хорошого люди звикають швидко, мовляв, у редакції не може бути по-іншому. І тільки одному лідеру відомо, яких нервових зусиль, яких затрат здоров'я (причому повсякденних) коштує будівництво цієї атмосфери.

Перший номер газети новий редактор підписав рівно чотири роки тому – в лютому 2000-го, коли планка її популярності опустилася до катастрофічно-тривожного рівня – тираж упав нижче, ніж до 22-х тисяч примірників. Коло читачів настільки звузилося, що тепер мало й хто знав, що «Вінниччина» – це колишня «Вінницька правда», один з кращих часописів України.

Годі й говорити, що першорядним завданням редактора, його безсонням стало відновлення втраченого читачього довір'я.

Зважаючи на те, що ця стаття не про передовий газетний досвід, а все-таки розповідь про живу людину, обмежуся мінімумом арифметики – за чотири роки тираж з 22-х сягнув до 33-х тисяч, зростаючи щороку на 2500. І не з допомогою якихось там адміністративних зусиль, а передусім за рахунок поліпшення читабельності. Значно підсилили рейтинг два нововведені додатки «Зцілитель» і «Земля. Садиба. Господар». Василь Паламарчук уміє спрямувати зусилля колективу на пошук і так розпоряджається плацдармами сторінок, що вони відповідають інтересам і настроям читача. Цей процес, поза всяким сумнівом, буде вдосконалюватися і поглиблюватися. Діалектика така, що межі досконалості не буває. Наш редактор підійшов до свого 60-ліття в

розквіті досвіду, творчої сили і снаги, намічені ним напрямки і критерії чіткі й самодостатні. Поза минулого року «Вінниччину» було визнано кращою обласною газетою України.

Коли ти з людиною не один рік поряд (доводилося працювати з Паламарчуком у «Вінницькій правді», «паралелити» на меридіанах республіканських часописів, бувати в одних і тих же колективах, сидіти за одним столом, разом рибалити, займатися спортом, їздити у відрядження), то в тебе набирається стільки вражень, що вони не вкладаються в обмежений простір цієї статті. Тим паче. Що ця стаття про твого друга і редактора. А про редакторів писати чомусь не прийнято. Той випадок, коли чоботар без чобіт ходить...

Не погоджуйчись із такою традицією в принципі, я одразу гнуздаю перо і згадаю про найхарактерніше.

Свого часу Василя Миколайовича, який тоді працював власним кореспондентом «Робітничої газети» по Вінницькій, Хмельницькій і Житомирській областях, упросив до себе помічником вінницький губернатор Микола Євтихійович Мельник. Паламарчук вагався. Маючи досвід роботи в апараті міського та обласного комітетів партії, він міг уявити, яка це буде жаровня, надто в умовах базарного ринку та слабкості владних структур, коли сонмища навіть дріб'язкових питань люди силкуються розв'язувати на рівні першої особи. Це справді були суцільні проблеми, але Василь Миколайович ніс вантаж своєї архіскладної служби з тим сумлінням, якого навчений з малих літ – якщо вже взявся, то трудися, не розгинаючись і не прогинаючись. Втім, зовні це здавалося простим і легким – вмів не показувати, як йому трудно.

Однак губернаторство М. Є. Мельника скінчилося драматично. Він був увільнений. І не тому, що не справився, а тому, що не прийшовся до двору. Вже була сформована дієздатна коман-

да, вже на Мельника ставили, вже роїлися навколо табуни того «птаства», що завше пасеться біля влади, дзьобаючи зерна дрібною вигодою, котрі падають з дерева влади. Микола Євтихійович вернувся до своєї Липівки не в найліпшому моральному настрої, однак не у відчай і не у паніці – такий характер. Але відчай і душевне спустошення чекали на нього, коли наблизилися іменини відставного губернатора. Він чекав гостей з Вінниці, наклав столи з розрахунку на ті велелюдні рої, що клубилось навколо його високого крісла, і тільки тоді зрозумів ментальність цієї «орди», коли на іменини не приїхав ніхто, крім Василя Паламарчука. Всі уже боялися нового губернатора, в якого до речі, залишився помічником. Дехто казав йому, що треба не мати розуму, щоб їхати на ті іменини. Він теж, звичайно, знав, що життя не скінчилось, що попереду ще довга дорога, що міг власними руками копати собі на ній рову великої перешкоди, але нічого не міг вдіяти з своєю совістю – вона завжди була виміром його вчинків. Невідомо, чи оцінив це, як треба, новий губернатор, але для Миколи Євтихійовича Мельника Василь Миколайович став другом на все життя – нема на цьому світі коштовнішої цінності, ніж та, що називається мужністю забути про себе в той момент, коли комусь дуже важко.

Саме через це у Василя Паламарчука багато безкорисливих друзів. Часом дивуєшся, як і де він знаходить час, щоб кожному з них приділити увагу, обігріти добрим словом, а коли треба – щиро допомогти. Широко розчинені двері його кабінету можуть довести до істерики будь-яку секретарку, а Паламарчукова – звикла.

Ну, звичайно, це інколи заважає, стомлює, але наш редактор тримається думки, що газета завше була схожа на церкву. Сюди люди йдуть сповідатися, ждуть допомоги. Отже, зачиняти двері перед ними – тяжкий гріх. І може в тому, що вони повсякчас відчинені, теж один із секретів нинішньої популярності «Вінниччини».

Ну, а щоб стало зрозуміліше, чому Паламарчук саме такий, треба сказати, що виріс він у селі Митинцях Хмільницького району в бідній колгоспній родині з сімома дітьми. В найгоłodніші повоєнні роки батька на 15 років послали сьорбати сталінську баланду на каторжних лісопвалах – за кілограм зернового посліду, принесеного з колгоспного току. Тоді це не було дивиною, так само, як не були дивиною тотальні злидні в Паламарчуковій сім'ї. Цукерка, чи свіже яблуко серед зими сприймалися за щастя.

Ця сувора, аскетична школа ставала генною основою майбутнього характеру. З-поміж усіх найкращих якостей нашого редактора треба виділити дві основних – співчутливість і доброту. Не буду їх «підпирати» ніякими фактами – достатньо читати «Вінниччину». Газета завжди схожа на свого редактора.

Бабуся Ликера, що була совістю Паламарчуківської родини, а може, й усіх Митинців, відгортаючи худою, як липова ложечка, рукою сиве пасмо з мудрого чола, говорила своїм внукам, коли вони вже були ситими: «попоївши, не забувай узяти скибочку хліба в кишеню – може тобі на дорозі зустрінеться людина і вона – голодна». Як важливо з пелюшок мати поряд з собою таку совість. Недарма бабуню Ликеру, котра померла в 96, Митинці в останню дорогу несли через усе село на руках.

Іван ВОЛОШЕНЮК,
заслужений журналіст України

ТАМ, ДЕ РІЧКА СНИВОДА

(Переднє слово Івана Волошенюка до книги Василя Паламарчука «Йшла колона городом»)

Можна сказати, що ця книжка давно уже засиділася в дівках. Деякі оповідання попри свою талановитість і довершеність з'являлися на шпальтах газет рідко і несміливо, наче автор вагався, чи виходити, чи не виходити з ними на люди. Це була не соромливість невпевненої у своїх здібностях людини, а переконання солдата журналістики, що твердо обрав свою дорогу і не треба йому шукати іншої. Це несолідно і несерйозно. Тим паче, що все життя в газетах різних калібрів – від тиражки, районки, обласної, республіканської «робітничої», редактором «Вінниччини», начальником обласного управління по пресі. Навіть зараз під свої 70, Василь Миколайович Паламарчук – голова обласної організації Спілки журналістів України.

І все-таки «оповіданячі» спалахи. Їх неординарна своєрідність, розкішна мовна барвистість, тривка пам'ятливість на деталі, виразні факти і яскрава морфологія, переконували самого автора, що це – література! Та, власне, чи є якийсь прикордоння між добrotною літературою і журналістикою? Пиши так, як розповідаєш, не думаючи про те, що вийде. Головне, щоб образно і цікаво.

Я далеко не впевнений, що оці мої приятельські наполягання підштовхнули Василя до літературної праці. Це був логічний шлях особистості, в якій постійно нуртують творчі задуми. Тим паче, що народилася вона на березі такої поезії, як Снивода. Це ж треба було небу оселити в мізках такого золотого гвіздка, як милозвучне пісенне двослово – Снивода!

На бергах цієї «голубої жилки рідного Поділля» і відбувається Василь Паламарчук, як письменник. Його поетична документалістика відтворена таким небайдужим і таким емоційним пе-

ром, що не раз і не два проймає поперемінно то сльоза, то сміх, а в сукупності – радість. Радість – за талант. Унятлива паламарчुकівська пам'ятливість розстеляє перед нами сувої дитячих повоеєнних буднів з вкрапленням непересічних деталей, які надають окремим оповіданням виняткової сили і чарівності.

«Пилюга зусібіч. Голими, потрісканими від роси і сонця, поколеними жнивною стернею ногами, ми крокуємо. Розчервонілі. Захоплені спільним ритмом, вигукуємо:

Йшла колона городом,
Вулиці вгиналися,
Розлітались горобці,
Кури розбігалися.

- Раз-два, раз-два, підхоплює учитель, – кури розбігалися.

Мимо ялин, мимо школи, вниз – до ставка, біля млина, вгору до саду – крокуємо. Особливо дружно вигукуємо: «Раз-два, раз-два, кури розбігалися». Дивляться на нас дядьки. Що тільки з фронту повернулися, про себе всміхаються. А ми ні на кого не дивимось, – вище голову, вище босі ноги, сильніше помах руками, пісня наша стройова – голосніш. І наш учитель також захопився – крокує, але руками не розмахує, бо в нього одна рука і він її притиснув до виляючої гімнастерки і солдатського галіфе. Прямий, натягнутий, як струна».

...Чи то я такий тонкосльозий, чи то такий стрій цього писання, що воно мене глибоко зворушує. Наче це писано про моє дитинство. І не в тому річ – можеш чи не можеш ти так само, а в тому, що написано прекрасно, зворушливо, правдиво. Манера Паламарчука лаконічна (як на мене, то іноді навіть надто. Часом таке враження, що він умисне гнуждає свого «пегаса», не дає виплутатися з творчої оброти і помчати, щоб аж вітер у гриві). Це від багатолітньої журналістської практики, яка зовсім не зашкодила оповіданням, а навпаки зробила їх доскональними і майже бездоганними.

Найбільшим твором книги є крихітна повість «Не біліє наша хата» – справжній твір болю, відчутна драма соціалістичного

феодалізму, брутального більшовицького кріпацтва, яке скручувало в баранячий ріг сільську людину і її дітей. Це ж треба довести до такого відчаю сільського пастушка, щоб він запитав маму, чи скоро знову буде війна?

- А навіщо тобі, дитино? Чи ти, часом, з глузду не з'їхав?

- Щоб батька забрали.

Попри це у Паламарчука багато гумору, знятого «гаряченьким» з неложних дитячих уст, вібрація живої української мови з такими словами, як фітікачка, передирка, задирка, пужално, бунда, залітки, сажнівки, з такими примовками, як «горобців під польку стригти» і т. п. і т. п. Все це помічено, схоплено, підібрано, як то кажуть, прямо з-під ніг, бо хоча дитинство наше відзначалось особливою матеріальною скрутою, що постійно межувала, або й переходила в голод, зате воно було повне сонця, квітів, чистого повітря і високих мрій про те, що попереду в нього – широкі світи, сповнені щастям. Бо хіба може бути по-іншому, якщо ти виростав, жив і набирався сили серед такої природи. «Хтось виріс на Волзі, хтось – на Дніпрі, а я – на Сніводі. Навіки зі мною поетичний образ маленької річки, духовний витік Батьківщини».

СТАТУРНИЙ, СИВОЧОЛИЙ, В БІЛИХ ЛЛЯНИХ ОДЕЖАХ

З Василем Миколайовичем Паламарчуком знайомий років 20. На той час це був маститий журналіст, помічник двох губернаторів. Затим – редактор обласної газети «Вінниччина». Розповідали мені, що коли ходив у помічниках губернаторів, до нього завжди прислухалися, але найповніше він проявився в редакційній роботі. Так вийшло, що я декілька разів був присутній на завершенні газетного макета і бачив, як редактор уміло диригує

примхливим оркестром колективу і симфонією чергового номера. Вражала снайперська точність і безумовна доцільність, з якою в уже готовій сторінці міняв заголовки окремих матеріалів, від чого ті зразу починали набувати нової питомної ваги і сприймалися по іншому. Чарівна паличка маестро журналістики?

Не тільки це. Коли ринкові метастази добулися своїми шупальцями і до редакційних організмів, Василь Миколайович ні разу не опустив рівня довіреного йому видання нижче обраних висот духовності, жодного разу не поступився совістю і мораллю перед каламуттю жовтої преси з її безпардонним нахабством. І водночас він діяв як досвідчений менеджер на ниві масової інформації, а тому я впевнений: аби Василь Миколайович започаткував приватний газетний проект, то ми мали б справу з регіональною газетою, яка поєднала б у собі якості «33-го каналу», «Урядового кур'єру», і здобула б популярність «Літературной газети», яка за радянських часів користувалася шаленим авторитетом.

Коли Василь Миколайович вийшов на пенсію, це сталося тихо, непомітно, хоча, з мого погляду, він не до кінця реалізував себе. Його потенції в газетній справі ще були в zenіті розквіту.

Тижнів через два після його переходу на відпочинок, я зателефонував і дізнався, що він перебуває на родинній садибі своєї дружини під Літином у Микулинцях і ремонтує будинок. Ми приїхали до нього з Аркадієм Олександровичем Гуцолом, Іваном Степановичем Волошенюком, Олександром Сергійовичем Гордієвичем.

Село, на перший погляд, як село – широка вулиця, повна гусей, на кожному стовпові електролінії – лелечі гнізда, багато простору, зелені і блакитного неба.

Під'їхали до будинку. Зайшли у двір. Статечний, сивочолий, в білій лляній сорочці Василь Миколайович фарбує шифер зеленим. Привертає увагу неквапливість, ґрунтовність технологічного процесу в його руках. Щіткою по металу бездоганно відшліфовує спершу поверхню шиферу, так само ретельно і нек-

вапливо втирає кожен мазок фарби. В мене особисто пропало бажання прискорити, чи припинити цей процес. Таким він був значливим, переконливим і самодостатнім. Продукт умілої господарської руки, яка звикла все робити на совість.

Будинок зазнавав повної господарської реконструкції. Василь Миколайович показав нам креслення, з яких було видно, що тут створюється дуже зручне для життя і відпочинку житло.

З города виднілося величезне плесо води. Пізніше мені сказали, що це одне з найбільших в області водоймищ на 500 гектарів. Довкола зеленіли луги, навіваючи думки про схожість з Поліссям. Потім з'ясувалося, що це справді частина Подільського Полісся. Я зрозумів, що Василь Миколайович полюбив цю місцину і вкладає у неї душу.

Ми часто зустрічались у Вінниці і знову приїхали в Микулинці десь через півтора року. Будинок завершений, усе там продумане до деталей, міцний, ґрунтовний інтер'єр, робочий кабінет, шикарний камін, розлогі дерев'яні сходи на другий поверх і Василь Миколайович – знову у чистих, білих лляних одягах, сивочолий, усміхнений.

- Пішли! Щось покажу!

Це була весна. Перед нами постала панорама саду й пасіки. Створив за півтора року, не знаючи навіть азів садівництва. виявилось по тому, що, працюючи в газеті, близько зійшовся з відомим науковцем, директором Подільської станції садівництва Василем Миколайовичем Яропудом. Запросивши до себе в Микулинці, бездоганно виконав усі його рекомендації і створив сад соток на десять. Цвіли дерева, буяла пронизливо-зелена, якась елітна, охайно підстрижена травиця, кожне дерево обкопане і припнуте до довгої акацієвої (щоб багато літ служила) тички. Стояв сонячний травень, гули бджоли, пишно цвіли дерев'ята в білих вапняних панчохах. Василь Миколайович захоплено розповідав про взаємодію бджоли, саду і цвіту.

За садом простиралася плантація картоплі, розбита на прямокутники й квадрати. На кожному прямокутнику росла картопля

іншого цвіту, тобто іншого сорту. Зі знанням справи говорив як поливає, сапає, удобрює. На краях картоплюська лежали широкі бляшані листи, а на них – курячий послід.

- Сушу цілісеньке літо, пакую в мішки. На бочку води даю певну кількість посліду і тільки цим поливаю сад. Тому він у мене такий пишний.

Отже, почерк господаря. До речі, в Микулинцях повсюдно відчувається подих води. Як на березі моря. Оцей запах, могутнє плесо, квіт яблунь і груш, прямокутні і квадратні вікна красивої бараболі, гудіння бджіл і Василь Миколайович в білій лляній сорочці справляють враження вселенської гармонії добра і спокою.

Цієї осені їздили до нього ще раз. На дворічній яблунці по відру, а то й два відра яблук. Аби не підв'язані, лежали б на землі, як помідори, стовбур не витримав би ваги. Господар не знав, що ми приїдемо, але в саду – стіл, ваза з грушами і сливами, «Вибране» Михайла Стельмаха, газети – довічні атрибути «прохромленого» журналістикою чоловіка.

- Зараз я вам нарву яблук!

Подаю поліетиленовий пакет.

- Ні!

Пішов до господарського будинку приніс звідти лозового кошика, виплетеного руками Івана Степановича Волошенюка, підійшов до кожної яблунки, зірвав найкращі плоди, склав у кошик. Цей красивий процес переміщення плодів з яблунь до кошика завершився тим, що Василь Миколайович поставив кошика переді мною:

- Михайле Леонтійовичу, це вам і вашим дітям.

Яблука – одне краще одного, смаковито пахнуть, грають на сонці вродливими щокми. Я чомусь зразу згадав, як до Василя Миколайовича приїхав малий внучок з Києва, як він тримав його за руку, підводив до деревцят, розповідав їхні біографії і малий слухав з широко рознятими очима ці чарівні дідові монолози про красу довколишнього світу. Щаслива та дитина, що

має такого духовно багатого дідуся. Років п'ять тому я прочитав книгу Василя Паламарчука «Снивода». Вона мене заповонила по вінця силою таланту і любові до рідного краю. «Снивода, Сني-Вода, вода, як сни... Вслухаюся в два акорди слова – спокійну мелодію мого дитинства. Тільки мудрець, зачарований тихоплинною красою, у натхненні міг видихнути пісенне дво-слово. І навіки приросло воно до річки, народною пам'яттю увічнілося».

Цілком поділяю захоплення автора, думаю про таку людину, яка першою вигадала і зронила цю поетичну назву – Снивода. Хто вона? Далекий пращур Василя Паламарчука, чи, може, він сам у якомсь своєму першому чи якомусь енному житті?

В пронизливо-щемному оповіданні «Бунда» він розповідає про жахливу заздрість однолітків повоєння тим дітям, чії батьки не повернулися з фронтів – у них нема корів і їм не треба страждати на пасовиську, щодня доглядаючи неслухняну худобу. Страшне, потужне спостереження! Ними маленька книжечка Василя Паламарчука буквально напакована. І все тому, що багато може, вміє і робить. На кожному поприщі – талановито і сильно. Живе людина гарним і змістовним життям. Попри літературу, журналістику, є в його життя і пара коней, якими любить їздити й орати, є місце машині, за кермо якої сідає залюбки, є місце рибалці і для неї двом кладкам на велетенському ставку. Є місце друзям, яких у нього багато, та найголовніше місце у його серці займають дружина, діти, внуки, про яких не забуває і до кожного з яких горнеться чуйною душею. Пишаюся своїм другом, журналістом і селянином, статечним, сивочолим, в постійно білих лляних одягах.

**Михайло ВДОВЦОВ,
друг і письменник**

А ПАМ'ЯТАЄШ, ДРУЖЕ...

Злива

Влада завжди хоче вчити журналістів. Така уже її природа. Ось і того разу нас, сивочолих і лисочолих, запросили до Києва на чергову науку. Як завжди, на усіх столичних заходах з Василем Миколайовичем Паламарчуком ми селимося разом. Не знаю, як йому, а мені з ним добре в усьому: і в розмові цікавий, і вдачі товариської, і рука легка на обідню, чи вечірню чарку.

Ото в Києві ми поселились в гуртожитку президентської академії, що на Сирецькому масиві. Зранку слухаємо високі настанови, а після обіду – вольному воля. Позаяк літній день довгий, як великодній тиждень, то ми встигали і київських динамівців подивитись і театр відвідати.

А якогось дня мені закортіло пограти в шахи. Шахи – то моя болячка. Василь Миколайович про це знає, тому мій ще ранковий зондаж зустрів навіть весело.

- Чом би й ні? Підемо в парк. Там шаховий клуб є.

Після занять довго не барилися, а одразу в парк до Верховної Ради. Обігнули стадіон «Динамо», асфальтовою доріжкою піднялися вгору. Але це за нашого студентства в парку шахові клуби були. Тепер же на їхньому місці якісь бари-розтабари.

Що робити?

- В університетському сквері завжди грають, – згадав Василь.

Чимчикуємо туди. Василь трохи спереду, бо в Києві він кожен вуличку і провулок знає. А ще Василь Миколайович на київських вулицях справжній денді. Дорогі штани випрасувані, як лезо ножа. А черевики – такі я ще бачив у Кучми, коли він мені в Маріїнському палаці ордена вручав. Ну й смак у Ніни Іванівни, Василевої дружини! І де такі туфлі вибрала? Шик і блиск на весь Київ.

В університетському сквері шахістів, як міліції на вокзалі. Всідаюсь на виліт біля галасливого бліцовика і чекаю черги. Гра мені пішла. Чотири години пролетіло, мо' чотири хвилини. І весь час, поки я шургав по дошці фігурками, поруч стояв Василь. Як добрий дух і живий талісман моїх перемог.

Хтозна, скільки ми були б на тих баталіях, якби з-за університетських стін не насунула сиза хмара. Ні, то була не хмара, а щось темне, мордате, настовбурчене, лихе і грізне. До наступної зупинки нас уже гнав дощ. А далі словами передати не можна. Небо трісло, розколалося, розвезлося водяним шквалом. Шаленими зміювиськами рвались до землі блискавиці, канонадно ревів громисько. І так протягом години.

Коли злива трохи попустила, ми кинулися до найближчого метро. Через якоїсь півгодини вже були поблизу президентської академії, на станції Лук'янівського ринку. Коли ми вибралися із підземелля на світ божий, очам не повірили: навкруг розлилось справжнє море. Вода летіла вулицями, тротуарами, дорогами... Ні, всесвітній потоп таки був.

- Що будемо робити? – питаю Василя.

- Пішли, – рішуче заявив він.

І ми пішли. З закачаними вище колін ногавицями, спочатку, як денді, а через хвилину, як відступаючі з Росії французи. Василеві президентські туплі почали чавкати, мовби калоші старого діда. Гармошкою зібралися вишколені праскою штани, парувала, прилипла до тіла теніска.

У номері переодягнулися в сухе, від простуди розпили на двох пляшку. І після кожної чарки Василь все згадував: «ну й провчив ти, старий, цих київських піжонів і правильно зробив. Нехай знають наших».

Я догідливо киваю головою і все моє тіло наливається теплом. Від Василевої аури, від Василевих слів. Бо ні тоді, ні пізніше він жодним словом не обмовився про зіпсовані через мою забаганку дорогу одержу і вишукані заморські штиблети. Бо

ніколи він не хизується собою, своєю успішною газетою. Своїми творчими редакторськими знахідками.

Йосип ЯДУХА

Р. С. Йосип Іванович Ядуха був редактором Хмельницької обласної газети «Подільські вісті», і не просто керівником, а редактором-легендою. Очолювана ним газета виходила накладом у сто, а то й більше тисяч примірників, тоді як інші вважали успіхом навіть 20. Усім творчим працівникам він покупляв квартири. Я (Паламарчук) переймав у нього редакторську мудрість. Жодного секрету успіху він не приховав. Особливо завдячую Йосипові Івановичу, що він підказав ефективний спосіб залучення реклами. Після такого обміну редакторським досвідом, грошові надходження «Вінниччини» зросли у десять разів! Нині Йосип Іванович теж мій колега – очолює Хмельницьку журналістську організацію. І ми знову зустрічаємося на різних заходах у Києві. Нам є про що поговорити, є що згадати. А ти пам'ятаєш, друже...

СПОГАДИ БОНІФАЦІЯ

Правду – у вічі!

Щоб бути відвертим і ширим насамперед перед самим собою, вирішив викласти всю матку-правду, котру знаю про Василя Паламарчука, згадати всі його негідні вчинки, погану поведінку в громадських місцях і не завжди вмотивований інтерес до кращої половини людства. Від такого наміру я навіть сам собі сподобався. Тож рішуче сів за стіл, взявся за перо і глибоко замислився, щоб пригадати його першу пакость. Пам'ять перенесла мене в 70-і.

Із гнітючим настроєм брів я вулицею Леніна, і сонячний день мені здавався похмурим і непривітним, як обличчя мого колишнього шефа, коли той віддавав трудову книжку. У голові крутилися його прощальні слова: «Не водився б ти з цими «щирими» українцями, не ходили б вони до тебе табунами, і клопоту не мав би, а так, бувай, голубе, і не псуєй репутації нашій організації...»

І ось уже я місяць безробітний і соціально небезпечний тип, з яким краще не спілкуватися... Плентаюся у гомінкому потоці перехожих, сподіваючись хіба що на диво Господнє.

- Здоров був! – штовхає раптом хтось у плече. – Чого носа повішав і сієш грошима?

Оглядаюся, а це Василь простягає мені грошову купюру чималої вартості!

- З твоєї кишені випало, каже, – не цурайсь, заходь! – і зникає у дверях обкому партії.

А купюра та аж ніяк не могла випасти з моєї кишені, бо останню копійку потратив тиждень тому. Звичайно, то був жест недостойний ідеологічного працівника, і розцінюю його як ганебний вчинок щодо товаришів по партії.

Пригадався ще один випадок. Яюсь стоїмо на зупинці. І тут з тролейбуса, тільки відчинилися двері, вивалюється чолов'яга. Ледь підхопили. Притулили до стовпа – і хай би обнімав його хоч до ранку. Та Василь розпитав, де той мешкає, і я змушений був разом з ним тягти того типа, якого навіть не знаємо, аж на п'ятий поверх. На щастя, хоч будинок був поруч. Дружина, правда, дуже дякувала. Але ж ми відібрали кусок хліба у міліції і певною мірою обікрали нашу незалежну державу, котра тільки й тримається на штрафах та податках. Я зразу ж сказав Василеві, що ми діяли злочинно. І якщо так усі громадяни робитимуть, знову опинимося під кацапами і заговоримо російською. Він яюсь дивно поглянув на мене і покрутив пальцем біля скроні. Що б це означало?

А недавно звела нас доля пізнього вечора на одній з темних вулиць нашого міста: поверталися з іменин колеги. Йдемо, балакаємо і раптом жіночий крик: «Людоньки, рятуйте!». Бачимо, якийсь здоровило схопив жінку і волоче. Та лементує. Василь кидає мене напризволяще і через якусь мить вириває з рук отетерілого чоловіка ту бабу, не забувши зацідити так нападникові, що він моментально опинився в нокауті.

Я і так з дитинства переляканий і загальмований: звалився колись з яблуні прямо в руки розлюченого сусіда. А тут ще більше налякався.

... Я відклав ручку вбік і пригадав ще купу різних історій, за причетність до яких порядний чоловік мав би червоніти. Як-от, буквально вчора Василь вихопив з рук гицеля цуцика і віддав дівчинці, яка гірко плакала. Та враз заспокоїлася, притуливши песика до грудей. Хіба це правильно? Адже цуцик, ставши згодом собакою, може покусати будь-кого, навіть мера нашого міста.

Плекаю надію, що у Василя вистачить сили волі і громадянської мужності замислитися над своїм минулим і збагнути, що так далі жити не можна.

Незабутній наш
Володимир ЛИСЕНКО.

ПІСЛЯСЛОВО

Ось такі ми, друзі із півстолітнім стажем незрадливої дружби, трудяги журналістського лану (і не тільки), кляті оптимісти.

А ще: якщо ми не красені, то Волга – не річка!..

ЗМІСТ

Від авторів	
Розділ перший:	
Ось так ми! Або ж у житті, як на довгій ниві...	
(Спогади не без гумору, самокритики та посмішки)	
«ОСТАП» і Сергій	
Як Василь Паламарчук чемпіоном став	
«Меценати й поросята», або ж – народився у сорочці	
Про довіру	
Каверзна кладка і «диво природи»	
ФотоВаня І. Величко	
Ця магічна «Вишиванка».....	
Розділ другий.	
Очима істини (Ми – в оцінках громадськості)	
<i>Авторитетні та відомі особистості про Сергія Гальчака....</i>	
<i>Микола Мельник. Гордість Вінниччини</i>	
<i>Ольга Куцевол. Лицар духовності й доброти.....</i>	
<i>Олександр Реєнт. У дружбі з наукою.....</i>	
<i>Лев Баженов. Літописець Подільського краю.....</i>	
<i>Петро Слободянюк. Сумлінний хранитель вічності.....</i>	
<i>Анатолій Подолінний. Сівач літературної ниви.....</i>	
<i>Маститі колеги, авторитетні та відомі особистості про Василя Паламарчука.....</i>	
<i>Іван Волошенюк. Про редактора з нагоди його 60-річчя</i>	
<i>Іван Волошенюк. Там, де річка Снивода</i>	
<i>Михайло Вдовцов. Статурний, сивочолий в білих ляних одержах</i>	
<i>Йосип Ядуха. А пам'ятаєш, друже... Злива.....</i>	
<i>Володимир Лисенко. Спогади Боніфація. Правду – у вічі!</i>	
Післяслово.....	

Гальчак Сергій Дмитрович
Паламарчук Василь Миколайович

**ОРЛЯТА З «БУРАНОВОГО ГНІЗДА»
(Жартома і всерйоз)**

Видавець ПП Балук І. Б.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2524 від 13.06.2006
Здано у виробництво 00.00.2017
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman
Ум. друк. арк. 6.
Друк офсетний. Наклад 100 прим. Зам. 00.
Друк ТОВ «Меркьюрі-Поділля»
Тел. / факс: (0432) 52-08-02